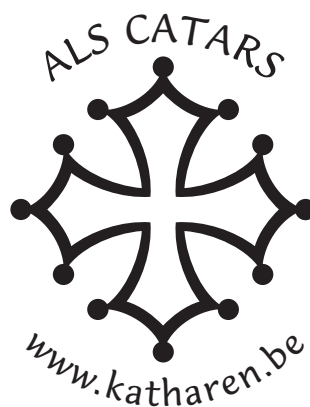

Petri Vallium Sarnaii

Hystoria Albigensis

Pierre des Vaux-de-Cernay, Histoire Albigeoise

DEEL II

Nederlandse vertaling van Raymond Doms

Begin van de vijandelijkheden tegen Raimond VI

[231] Na de inname van Lavaur ontdekten de kruisvaarders de manschappen die de graaf van Toulouse ter versterking gezonden had. Ze herinnerden zich bovendien de wrok van deze graaf op het ogenblik dat hij onze graaf achterliet, zijn verbod aan de Tolozanen om levensmiddelen en tuigen te leveren aan de belegeraars en vooral het vonnis tot excommunicatie dat de legaten tegen hem uitspraken omwille van zijn vele overtredingen. Dit alles werd overwogen en ze besloten hem te behandelen als een uitgesproken vijand en hem openlijk te bestrijden.

[232] Na het opbreken van het kamp ging onze graaf in de richting van Montgey waar de graaf van Foix kruisvaarders had vermoord. Terwijl het leger optrok en nog op enige afstand van het bloedbad was, verscheen voor de onzen een zuil van vuur die schitterend neerstreek over de lichamen van de slachtoffers. Toen ze op de plaats zelf gekomen waren, zagen ze al de lijken op de rug liggen, de armen gestrekt als de takken van een kruis. Wonderbaarlijk spektakel! Ik heb het verhaal van dit mirakel uit de mond zelf van de eerbiedwaardige bisschop Foulques van Toulouse, die er ooggetuige van was. Toen onze graaf te Montgey toekwam, verwoestte hij het van boven tot onder, want de schrik had de inwoners op de vlucht gedreven.

[233] Vandaar ging onze graaf naar les Cassès, een burcht die eigendom was van de graaf van Toulouse zelf. Deze ging inmiddels naar Castelnaudary (een belangrijke plaats), stak het in brand uit schrik dat de onzen het zouden innemen en hij liet het onbewoond achter. Toen onze graaf bij les Cassès toekwam belegerde hij het: de mannen van de graaf van Toulouse die oordeelden dat zij niet langer weerstand konden bieden ondanks de sterkte van de burcht, gaven zich over op volgende voorwaarden: zij verbonden er zich toe aan de onzen al de ketters van de stad uit te leveren terwijl zij vrij mochten uitgaan. Zo gebeurde het. Er waren talrijke ketterse *parfaits*: de bisschoppen van het leger gingen de stad binnen en begonnen tot de ketters te prediken met het verlangen ze te bekeren, maar ze konden er niet één van beroeren. Dan gingen ze buiten de stad en de kruisridders namen er een zestigtal mee en brandden ze op met zeer grote vreugde³². Men zag toen heel duidelijk hoezeer de graaf van Toulouse de ketters genegen was vermits men meer dan vijftig *parfaits* vond in een van zijn minst belangrijke burchten.

[234] Hierna beval de bisschop van Toulouse die in het leger was, aan zijn provoost in de kathedraal en aan de overige geestelijkheid van Toulouse de stad te verlaten. Zij gehoorzaamden ogenblikkelijk en verlieten Toulouse, barvoets, en namen het Heilig Sacrament mee.

[235] Na de inname van les Cassès zette onze graaf zijn opmars voort en kwam te Montferrand, een andere burcht van de graaf van Toulouse die de verdediging ervan aan zijn broer Baudouin had toevertrouwd. Bij zijn aankomst belegerde onze graaf de burcht en enkele dagen later

---

³² In het Latijn: *cum ingente gaudio*. Deze vrij merkwaardige uitdrukking wordt dikwijls als citaat gebruikt, met of zonder kathaarse achtergrond.

gingen de onzen over tot de aanval. Wanneer graaf Baudouin (want men gaf hem die titel) vastgesteld had dat hij de weerstand niet langer kon rekken, gaf hij de burcht over op voorwaarde dat hij en de zijnen ze levend konden verlaten: hij verbond zich onder eed op geen enkele manier noch de Kerk noch onze graaf te bevechten en zelfs, als deze laatste het wou, zijn bondgenoot in alles en tegen allen te worden.

[236] Na het verlaten van de burcht begaf graaf Baudouin zich eerst naar zijn broer, de graaf van Toulouse, maar weinige dagen later keerde hij terug bij de graaf van Montfort, benaderde hem en vroeg dat hij hem als vazal zou aanvaarden met de belofte hem trouw in alles en tegen allen te dienen. Wat voeg ik daaraan toe? Onze graaf stemde hiermee in. Graaf Baudouin verzoende zich met de Kerk: van dienaar van de Duivel werd hij ridder van Christus. Getrouw aan zijn verbintenis bevocht hij voortaan uit alle kracht de vijanden van het geloof. Wat een Oordeel Gods! Wat een barmhartigheid van de Zaligmaker! Ziehier twee broeders, geboren uit dezelfde vader, maar zeer verschillend van elkaar. Hij die door de mond van de profeet gezegd heeft: "Ik heb van Jacob gehouden, maar ik heb Ezaü gehaat"³³, liet de ene wegzinken in de modder van de goddeloosheid maar trok de andere er uit op wonderbaarlijke en barmhartige wijze krachtens zijn geheim oordeel dat hij alleen kent. Laten we er bijvoegen dat, na het vertrek van graaf Baudouin uit Montferrand en eer hij terugkeerde bij onze graaf, baanstropers uit haat voor de kruisridders pelgrims op de terugweg uit Compostela beroofden: bij het vernemen van dit nieuws vroeg graaf Baudouin naar de naam van de schuldigen en hij dwong ze om alles terug te geven wat zij van de pelgrims hadden ontnomen. Dat werd voor graaf Baudouin het begin van een nieuwe carrière van dapperheid en godsvrucht.

[237] Na de inname van Montferrand en van meerdere plaatsen in de omgeving, na een garnizoen geplaatst te hebben te Castelnaudary dat door de graaf van Toulouse was uitgebrand, stak onze graaf de Tarn over en marcheerde naar Rabastens in het Albigenzische, dat hem door de burgers werd uitgeleverd. Van daaruit trekt hij verder op, wint veld en verovert zonder tegenstand zes andere belangrijke burchten; Montégut: Gaillac, Cahusac, Saint-Marcel, Laguépie, Saint-Antonin; deze burchten die in elkaars nabijheid lagen, hadden aan de burggraaf van Béziers toebehoord van wie de graaf van Toulouse ze had afgenomen.

[238] Hierna vernam onze graaf dat de graaf van Bar te Carcassonne aangekomen was en gehaast was om bij het leger van Christus aan te sluiten. Dit nieuws vernam hij met grote vreugde want men zei veel goeds over deze heer en de onzen koesterden grote verwachtingen rond zijn komst, maar hij gedroeg zich helemaal anders dan verwacht, wat de Heer toeliet te tonen dat men zijn vertrouwen niet in een man dient te stellen, maar in God en dat men aan Hem de eer die men verschuldigd is aan zijn Naam moet opdragen. Onze graaf stuurde naar de graaf van Bar ridders om hem te begeleiden via het volgen van een rivier langs de kanten van Toulouse waar hij bij het leger zou aansluiten. Dit gebeurde. Wanneer de graven van Toulouse en Foix, in gezelschap van een groot aantal vijanden van Christus, vernamen dat de kruisvaarders naar Toulouse gingen, trokken ze naar de oever van die rivier die niet meer dan een halve mijl van Toulouse verwijderd was. Daar stonden de onzen en hun vijanden tegenover elkaar. De tegenstanders hadden zich gehaast om te beletten dat de

---

³³ Malachias, I, 2-3.

onzen de rivier zouden oversteken en hadden een brug vernield die over de rivier ging. Toen de onzen een omweg maakten op zoek naar een voorde, ontdekten ze een andere brug die de vijanden ook aan het vernielen waren. Met grote moed trokken de kruisridders over de rivier, de énen al zwemmend, de anderen via de bovenstructuur van de brug en ze dreven hun tegenstanders dapper op de vlucht tot bij de poorten van Toulouse.

[239] De dag daarop braken de onzen hun kamp op, kwamen onder de wallen van Toulouse en stelden hun tenten op bij de poorten. Bij de belegeraars waren de graaf van Bar en meerdere Duitse heren. De stad werd slechts langs één kant belegerd omwille van ons ontoereikend aantal krijgers. Bij de verdedigers bevond zich de graaf van Toulouse en zijn neef de graaf van Comminges, de graaf van Foix en een oneindige menigte ridders die hem steunden en tenslotte ook een ontelbare menigte Tolozanen. Wat voeg ik daaraan toe? Vergeleken bij het groot aantal belegerden was ons leger erg klein. Het neemt te veel tijd in beslag om alle gevechten van deze belegering te verhalen. Het volstaat te zeggen dat bij elke uitval van de belegerden om de onzen te verdrijven, wij dapper weerstand boden en de vijand in wanorde teruggedreven tot binnen de vestingen van de stad.

[240] Zekere dag, toen de onzen nogmaals een uitval van de vijanden pareerden, doodden ze in het geharrewar een neef van de graaf van Comminges en Guillaume de Roquefort³⁴, een verdorven man, broer van bisschop Bernard van Carcassonne.

[241] Op een andere dag, de onzen hadden pas gedaan met eten en waren aan het siësten zoals gebruikelijk (we waren in de zomer), braken onze tegenstanders die vernomen hadden dat de onzen rustten, uit langs een onvoorziene weg en drongen het kamp binnen. De onzen sprongen recht en boden dapper weerstand tegen de vijanden en dreven ze terug naar de stad. Op dat ogenblik kwamen Eustache de Cayeux en Simon de Neauphle³⁵, twee edellieden die de foeriers van het leger begeleidden, terug met een konvooi levensmiddelen. Toen ze aan de ingang van het kamp kwamen stormden de vijanden die uit de stad waren gekomen, op hen af en probeerden ze te vatten; toen ze zich verweerden wierp een vijand zijn speer op Tolozaanse wijze en bracht Eustache een dodelijke wonde toe in de lende; wat de heer van Neauphle betreft, hij slaagde erin heelhuids te ontsnappen mits zware inspanningen en veel moed.

[242] Het uitblijven van ravitaillering veroorzaakte in het kamp een grote duurte van de levensmiddelen. Daarenboven sprak men geen goed van de graaf van Bar; alle kruisridders hadden van hem een ongunstige indruk. Wat een rechtvaardig oordeel van God! Men hoopte dat deze heer grootse daden zou stellen: de mensen hadden bij een andere man meer verondersteld dan redelijk was, maar de Heer die gezegd heeft door de mond van zijn profeet: "Ik zal mijn glorie niet aan een andere afstaan"³⁶ wist goed dat, als de onzen al te grote successen zouden boeken in deze belegering, alle verdiensten zouden toegekend worden aan de mensen en niet aan God: daarom wou hij daar geen grote daden verwezenlijken.

---

³⁴ Zie 130.

³⁵ Simon de Neauphle nam met Simon de Montfort deel aan de vierde kruistocht en ging zoals Simon via Hongarije.

³⁶ Jesaja, 42, 8.

[243] Toen onze graaf merkte dat hij geen vooruitgang boekte, dat de toestand van kwaad naar erger ging en dat de vooruitgang van de onderneming van Christus er onder leed, brak hij de belegering van Toulouse op en marcheerde hij op Auterive naar het gebied van de graaf van Foix; hij plaatste er een garnizoen en ging daarna naar Pamiers.

[244] Plotseling doken te Auterive baanstroppers op. De inwoners wouden zich dadelijk meester maken van de sergeanten die onze graaf er achtergelaten had en ze uitleverden aan de baanstroppers. De sergeanten zochten hun toevlucht in de donjon die van een middelmatige sterkte was en begonnen zich te verdedigen. Wat een hatelijk verraad, wat een huiverwekkende misdaad! Toen die sergeanten zagen dat zij hun weerstand niet langer konden rekken, boden ze de baanstroppers aan de donjon uit te leveren, op voorwaarde dat zij hen lieten gaan, levend en zonder letsel. Zo gebeurde het. Een weinig later kwam onze graaf langs daar en brandde de burcht helemaal af.

[245] Toen hij Pamiers verliet kwam hij in de nabijheid van Foix, te Varilhes, dat hij verlaten en afgebrand vond en waar hij een garnizoen plaatste. Van daaruit viel hij het grondgebied van de graaf van Foix binnen en ruïneerde verscheidene van zijn burchten, hij brandde zelfs helemaal de voorstad van Foix uit. Na een verblijf van acht dagen in de omgeving van deze stad voor het omhakken van de fruitbomen en het uitrukken van de wijnstokken ging de graaf terug naar Pamiers.

[246] De bisschop van Cahors was bij onze graaf gekomen. De heren van de Quercy hadden hem gestuurd om onze graaf te smeken naar hen te komen opdat zij hem zouden kunnen erkennen als suzerein en van hem hun grond in bezit zouden houden. De graaf van Toulouse bezat immers heel het territorium in de Quercy. De nobele graaf vroeg aan de graaf van Bar en aan de Duitse heren hem te vergezellen. Allen aanvaardden en gaven hun woord. Ze trokken op, maar, ter hoogte van Castelnaudary, verbrak de graaf van Bar zijn belofte. Zonder zich om zijn reputatie of zijn eer te bekommeren verklaarde hij dat hij de zaak voor bekeken hield. Iedereen stond paf van verwondering. Onze graaf was bijzonder misnoegd. Bij zijn smeekbeden kwamen, zonder succes, de beden van de andere kruisvaarders. De nobele graaf vroeg aan de andere Duitse heren of zij er in toestemden hem te vergezellen. Zij beloofden dat zij dit graag deden. Men trok met hen op in de richting van Cahors. De graaf van Bar volgde een andere route in de richting van Carcassonne en hij liep op het ogenblik van de scheiding een moeilijk te beschrijven affront op: heel het leger, van klein tot groot, achtervolgde hem in het publiek met beledigingen waarvoor wij ons schamen ze te herhalen. Zo, door een rechtvaardig oordeel van God, werd hij die aan iedereen respect en vrees had ingeboezemd bij zijn aankomst in het land der ketters, zowel in de grote steden als in de andere plaatsen, veracht bij zijn vertrek en onteerd in ieders ogen.

[247] Gedurende zijn opmars naar Cahors kwam onze graaf voorbij Caylus, burcht van de graaf van Toulouse op het grondgebied van de Quercy. Hij viel ze aan en stak de hele voorstad in brand. Van daar kwam hij te Cahors waar hij met eerbetoon werd ontvangen. Na enkele dagen vertrok hij van daar met de Duitse heren en voerde ze tot Rocamadour. Vandaar vertrokken de Duitsers naar huis en onze graaf kwam terug te Cahors met heel weinig volk.

[248] Gedurende het verblijf van onze graaf te Cahors vernam hij dat ridders van de graaf van Foix twee kruisridders, Lambert de Thury en de Engelsman Gauthier Langton, broer van de aartsbisschop van Kantelberg, hadden gevangen genomen. Laten we enkele woorden zeggen over de manier waarop ze werden gevangen genomen, zoals het ons werd verteld. In gezelschap van meerdere inwoners van de streek reden zij te paard, kort bij het gebied van de graaf van Foix. Deze vernam het en begon ze te achtervolgen met een belangrijke escorte. Al de lieden van het land die met de onzen waren en die, naar men zegt, zich aan dit verraad verwacht hadden, namen dadelijk de vlucht bij het zien van de menigte vijanden zodat de onzen slechts gezessen overbleven; veel vijanden omgaven hen en doodden al hun paarden (terwijl de graaf van Foix de vluchtende plattelandsbewoners achtervolgde). Alhoewel ze hun paarden verloren hadden, verdedigden de onzen zich dapper tegen de menigte die hen omringde. Een van de vijanden, nobeler dan de anderen en verwant met de graaf van Foix, beval Lambert, want hij kende hem, zich over te geven. Op die woorden antwoordde de dappere Lambert: "Het uur heeft nog niet geslagen." Niettemin, toen hij moest vaststellen dat hij niet kon ontsnappen, voegde hij er aan toe: "Wij geven ons over op voorwaarde dat je ons vijf zaken belooft: je zal ons niet doden, noch verminken, je zal ons onderbrengen in een deftige gevangenis, je zal ons niet verspreiden, je zal ons ruilen tegen een aanvaardbaar losgeld, je zal ons niet overleveren aan de macht van iemand anders. Indien je je formeel verbindt deze voorwaarden te respecteren, dan geven wij ons over; indien je weigert, zijn wij bereid te sterven, maar we geloven dat God ons niet alleen zal laten omkomen. Met de hulp van Christus zullen we onze huid duur verkopen. Eer we sterven zullen we een groot aantal van de uwen doden: onze handen zijn nog niet geketend. Je zal ons niet gemakkelijk en niet straffeloos krijgen." Bij die woorden van Lambert beloofde de ridder alle voorwaarden te vervullen: "Kom dan," zei Lambert, "en geef mij de hand als teken van belofte." De andere durfde niet naderbijkomen tot hij een nieuwe verzekering had gekregen: Lambert en de onzen hernieuwden ze. Toen kwam hij naar voren en hij nam ze mee op de overeengekomen voorwaarden. Maar hij hield zijn belofte slecht. Weldra leverde hij hen uit aan de graaf van Foix. Deze liet hen in zware ketens klinken en gooide ze in een cachot, zo afschrikwekkend en zo smal dat men er niet kon rechtstaan, noch languit gaan liggen: als verlichting hadden ze maar een kaars en alleen nog maar onder de maaltijden. Het cachot had slechts een heel klein luik langs waar men hen de maaltijden doorgaf. Ze bleven er lange tijd de gevangenen van de graaf van Foix in afwachting van de betaling van een zwaar losgeld. En nu terug naar ons verhaal.

[249] Wanneer de edele graaf te Cahors gedaan had met de zaken die hem in die stad riepen, besloot hij naar het Albigenzisch land terug te keren. Hij verliet dus Cahors, ging langs zijn burchten, controleerde zijn grenzen en ging richting Pamiers.

[250] In de omgeving van Pamiers kwam onze graaf voorbij een klein fort dat hij bewapend vond tegen hem: het omvatte zes ridders en vele andere verdedigers. De graaf kon er zich niet meester van maken op de dag zelf, maar de volgende morgen trok hij ten aanval: de poort werd in brand gestoken en de wallen ten gronde vernield, de plaats werd met veel machtsvertoon ingenomen en afgebroken; drie ridders en alle andere verdedigers werden vermoord. Op aanraden van de zijnen spaarde de graaf drie ridders: deze hadden beloofd zich over te geven om uitgewisseld te worden tegen Lambert de Thury en de Engelsman Gauthier Langton, gevangenen van de graaf van Foix.

Vierde Hoofdstuk

De revanche van de inlandse vorsten

[251] Vandaar kwam onze graaf te Pamiers. Terwijl hij daar was meldde men hem dat de inwoners van Puylaurens de stad bij verraad hadden uitgeleverd aan hun vroegere heer Sicard. Met de hulp van zijn ridders en van de inwoners belegerde deze reeds de donjon met de kruisridders aan wie Gui de Lucy de bewaking van de stad had toevertrouwd. Gui de Lucy had, zoals gezegd, deze burcht gekregen van onze graaf. De graaf was onder de indruk van dit nieuws en begaf zich snel op weg om de belegerden te hulp te komen. Toen hij te Castelnaudary aankwam, zei men hem dat de ridders van Gui de donjon aan de vijanden hadden overgedragen. Dit was juist. De ridder aan wie Gui in hoofdzaak het bewaken van Puylaurens had toevertrouwd, had (voor heel wat zilver, zegt men) de donjon uitgeleverd; hij werd enige tijd later aangeklaagd wegens verraad voor het hof van de graaf, weigerde zich te onderwerpen aan het gerechtelijk duel en werd gehangen op bevel van Gui.

[252] De graaf liet enkele van zijn ridders te Castelnaudary om het garnizoen te versterken en vertrok naar Carcassonne, maar vóór zijn vertrek stuurde hij enkele ridders en kruisboogschutters naar Montferrand om deze burcht in staat van verdediging te brengen, want de graaf van Toulouse en andere vijanden van het geloof hadden opnieuw moed gevat toen ze onze graaf bijna alleen zagen en zij liepen her en der door het land om, via verraad van hun bewakers, de verloren burchten te herwinnen. Terwijl onze graaf te Carcassonne was, meldde men hem dat de vijanden in massa opdaagden om Castelnaudary te belegeren. Nog meer, deze aan wie de graaf had opgedragen Montferrand te verdedigen, hadden het verlaten uit schrik voor de vijand en hadden zich te Castelnaudary veschanst. De graaf was diep getroffen door dit nieuws en liet het garnizoen van Castelnaudary weten dat zij de komst van de vijanden niet hoefden te vrezen, want hij zou hen te hulp komen.

[253] Op een zondag, de graaf was te Carcassonne, had pas mis gehoord en gecommuniceerd en stond op het punt te vertrekken naar Castelnaudary, richtte een cisterziënzer convers die zich daar bevond woorden van opbeuring en aanmoediging tot hem. De graaf, stralend van adel en vertrouwen in God, antwoordde hem: "Gij beeldt u toch niet in dat ik schrik heb? Het gaat om de zaak van Christus! De hele Kerk bidt voor mij. Ik heb de zekerheid dat wij niet overwonnen kunnen worden." Hierna vertrok de graaf in zeven haasten naar Castelnaudary. Enkele plaatsen in de omgeving hadden reeds zijn suzereniteit verworpen en de vijand had meerdere mannen aan wie hij de bewaking van de burchten had opgedragen, verraderlijk vermoord.

[254] Na de aankomst van onze graaf te Castelnaudary verlieten de graven van Toulouse en Foix, met een Gasconse heer, Gaston de Béarn, en een ontelbare menigte soldaten Toulouse en zij haastten zich om Castelnaudary te belegeren. Onze vijanden waren ook vergezeld door die gevaarlijke apostaat, die plichtsverzaker, die duivelszoon, die handlanger van de Antichrist, Savary de Mauleon³⁷, dat toppunt van ketterij, erger dan elke afvallige, vijandig

---

³⁷ Machtige heer uit de Poitou, seneschalk van Jan zonder Land, zou van de koning van Engeland de opdracht gekregen hebben Raimond VI, zijn schoonbroer, bij te staan. Savary zou aan de gravin van Toulouse, Eleonora van Aragon, een gedicht opgedragen hebben waarin hij zich bereid verklaarde om in de Languedoc tussenbeide te komen met vijfhonderd ruiters, Basken en Brabanders. Zie Canzo 61, 86 en 87.

gestemd tegenover de kerk, vijand van Christus, gevaarlijke man of gevaarlijk gif; ik spreek over Savary, misdadiger en ontaard, zonder pudeur, noch wijsheid, die toestormde, het hoofd opgeheven tegen God en die de Heilige Kerk durfde aan te vallen. O Prins van de afvalligen, zaaier van wreedheid en verdorvenheid, medeplichtige van de slechten en perversen, smaad van de mensheid, man zonder deugd, suppoost van de Duivel en Duivel van vlees en bloed! Bij het nieuws van het naderen van zo'n menigte vijanden waren er onder ons die aan onze graaf de raad gaven enkele manschappen achter te laten om de stad te verdedigen en zelf naar Fanjeaux of Carcassonne te gaan, maar dank zij de goddelijke Voorzienigheid volgde hij een andere raad en gaf de voorkeur aan het afwachten van de vijand in Castelnaudary.

[255] Laten we niet vergeten te vermelden dat, toen onze graaf te Carcassonne was en de vijand bijna voor de poorten, God Gui de Lucy liet toekomen met vijftig ridders die de edele graaf naar de koning van Aragon had gestuurd als versterking tegen de muzulmannen. Hun terugkeer verheugde de graaf en verhoogde de moed van de onzen. De kwalijke koning van Aragon, die nooit sympathie had gehad voor de zaak van het geloof noch voor onze graaf, had zich ten zeerste on hoffelijk betoond jegens de ridders die hem als versterking waren gezonden; toen deze naar onze graaf terugkeerden op zijn geschreven bevel, bereidde deze onbetrouwbare koning een hinderlaag voor om ze onderweg te stoppen maar ze hadden een vermoeden van het verraad en ontweken de grote baan. Wat een wrede beloning voor een vroom werk! Wat is het hard te verduren om zo betaald te worden voor een grote dienst! Maar terug naar ons verhaal.

[256] Te Castelnaudary wachtte de graaf in koelen bloede de aankomst van de vijanden af tot zij op zekere avond onverhoeds opdoken, in ontelbare massa's die de aarde bedekten als sprinkhanen en naar alle kanten begonnen te lopen rond de stad. Bij hun aankomst klommen de inwoners van de voorsteden over de muur, liepen over naar de vijanden en verlieten onmiddellijk de voorstad. Onze tegenstanders drongen er binnen en begonnen her en der te lopen in grote vreugde. Gedurende die tijd zat onze graaf aan tafel. Wanneer het maal gedaan was, gordden de onzen hun wapens om, kwamen uit de burcht en dwongen ogenblikkelijk al onze vijanden die ze in de voorstad vonden tot vluchten, dreven de bangelijke vluchtelingen terug en dwongen ze allemaal tot de aftocht uit de voorstad.

[257] Hierna plaatsten de graaf van Toulouse en deze die hem vergezelden hun tenten op in een laagte langs de kant van de stad waar de burcht lag. Daarna omgaven zij zich met loopgraven, palissades en barrières zo dat men eerder gesproken zou hebben van belegerden dan van belegeraars. De ligging van hun kamp leek bijna sterker en moeilijker van toegang dan de burcht. Gezien de nacht viel nam de vijand opnieuw de burcht in die verlaten was want de onzen, gezien het klein aantal waarmee ze waren, konden ze niet stofferen (de verdedigers van de burcht, zowel ruiters als sergeanten, waren met niet meer dan vijfhonderd, terwijl men het aantal belegeraars op vijfduizend schatte). De vijanden die tot in de voorstad waren doorgedrongen, vreesden er uit verjaagd te worden en versterkten ze tegen de onzen met hout en alles wat ze konden vinden ten einde te verhinderen dat de belegerden een uitval zouden doen langs die kant. Daarentegen openden ze verscheidene bressen in de buitenmuur tussen de voorstad en hun kamp om hun terugtocht te vergemakkelijken indien nodig. Maar de dag daarop deden de onzen een uitval vanuit de burcht en vernielden alles wat de vijand had opgezet, verdreven hen uit de voorstad zoals voorheen en joegen ze op de vlucht tot in hun tenten.

[258] Het moet gezegd in wat voor een kritieke situatie onze graaf zich bevond. De gravin was te Lavaur, hun oudste zoon Amauri ziek te Fanjeaux, een dochter, geboren in het Zuiden, werd grootgebracht te Montréal: het was hun onmogelijk mekaar te zien en elkaar bij te staan. Voegen we er dit bij. Alhoewel onze tegenstrevers ontelbaar waren en de onzen weinig talrijk, deden wij elke dag een uitval en vielen de vijand heftig en herhaaldelijk aan; zoals gezegd, zij gaven helemaal niet de indruk de belegerden te zijn, maar de belegeraars. Onze tegenstanders waren door zoveel barrières omgeven dat de onzen ondanks hun inspanningen en behendigheid, niet tot bij hen konden komen. Laat ons uiteindelijk zeggen dat elke dag onder de ogen van de vijand, onze sergeanten hun paarden te drinken gaven op een halve mijl van de burcht en dat elke dag ons voetvolk de druiven ging oogsten in de omgeving van het kamp, ondanks onze vijanden die het zagen en er afgunstig op waren. Het was inderdaad het ogenblik van de wijnoogst.

[259] Een zekere dag kwamen die gevaarlijke verrader, de graaf van Foix, zijn zoon Roger Bernard, zijn gelijke in slechtheid, en een groot deel van de belegeraars nabij de burcht met de intentie de onzen die zich helemaal bewapend ophielden voor de poort, aan te vallen. Toen de onzen zagen dat de vijand naderbij kwam, vielen zij ze aan met al hun kracht, wipten de zoon van de graaf van Foix en meerdere anderen uit het zadel en verplichtten ze met schaamte tot afdruipe naar hun tenten. Gezien het ons onmogelijk is al deze schermutselingen in detail te verhalen, laten we het samenvatten in enkele woorden: telkens onze vijanden zo roekeloos waren om zich naar de onzen te begeven om ze aan te vallen, voerden de onzen die de hele dag doorbrachten voor de poorten en naar het gevecht haakten, ze heel beschaamd terug naar hun kamp.

[260] Gedurende die tijd verzaakten de dorpen in de omgeving van de stad aan de suzereniteit van onze graaf en liepen over naar de graaf van Toulouse. Zelfs de burgers van Cabaret lieten hem op een dag vragen tot bij hen te komen of iemand te sturen aan wie ze onmiddellijk Cabaret zouden overdragen. Zekere nacht dus kwam een groot aantal vijanden, bij bevel van de graaf van Toulouse, uit hun tenten en gingen op stap om Cabaret, op vijf mijlen van Castelnaudary, te heroveren. Onderweg verloren ze, door een schikking van de goddelijke Voorzienigheid, de weg naar Cabaret en na die weg verloren te hebben in een onherbergzame streek, konden zij hun doel niet bereiken en kwamen, na lange omwegen, terug naar hun vertrekpunt.

[261] Inmiddels liet de graaf van Toulouse een mangannel oprichten die de burcht begon te bestoken maar die bij de onzen geen of weinig schade aanrichtte. Enkele dagen later liet de graaf van Toulouse een reusachtig stuk artillerie opstellen om de vestingsmuren van de burcht te slopen; het lanceerde enorme stenen die alles vernielden wat ze raakten; na meerdere dagen bombardement met dit tuig, kwam een jongleur van de graaf van Toulouse hem zeggen: "Waarom zoveel onkosten voor deze machine, waarom zoveel inspanningen om de vestingsmuur van die burcht te slopen. Ziet u dan niet dat uw vijanden elke dag naderen tot aan uw tenten zonder dat u een uitval durft te doen? U zou eerder moeten wensen dat hun wallen van ijzer waren om ze te beletten tot bij u te komen."

[262] In dat verband gebeurde er trouwens een verwonderlijke en ongewone zaak. Door gaans zijn het de belegeraars die het initiatief nemen, hier integendeel waren het onze bele-

gerden die herhaalde aanvallen richtten op hun vijanden en daarenboven spotten ze zo: “Waarom geven jullie zoveel uit aan jullie machien? Waarom maken jullie je al zolang moe met te proberen onze vestingen ten gronde te richten? Kom op, geef ons gewoon twintig zilveren marken, we zullen wij dan honderd ellen van de muur met de grond gelijk maken en, als er dan niks meer in de weg staat, dan kunnen jullie tot bij ons komen als jullie niet in je harnas sch.....⁷” Wat een zielegroothied, wat een karaktervastheid!

[263] Onze graaf verliet op een dag de burcht in de richting van deze machine met het voornemen ze te vernietigen. Maar zij was door de vijanden omgeven met zulk een veelheid van barrières en loopgraven dat de onzen ze niet konden benaderen. De man met grote moed, ik wil het hebben over onze graaf, wou, gezien hij te paard zat, een zeer brede en diepe loopgraaf oversteken en viel stoutmoedig zijn vijanden aan. Enkele van de onzen merkten het op en gaven zich rekenschap van het onvermijdelijk gevaar waaraan de graaf zich blootstelde: zij toomden zijn paard in en trokken hem terug om te verhinderen dat hij de dood in zou lopen. Daarna keerden ze allen terug naar zijn burcht zonder enig verlies en niet zonder verscheidene vijanden gedood te hebben.

[264] Ondertussen stuurde onze graaf zijn maarschalk Gui de Lévis, een vertrouwensman en een dappere strijder, om de ravitaillering te verzekeren langs Fanjeaux en Carcassonne en om aan de inwoners van deze stad en aan deze van Béziers het bevel te geven om in alle haast de graaf te hulp te snellen; de opdracht van Gui mislukte (want heel deze streek was gecorrumpeerd) en hij kwam terug bij de graaf die hem opnieuw op pad stuurde, vergezeld van de nobele heer Mathieu de Marly, broer van Bouchard. Beiden gingen naar de vazallen van de graaf en ze vroegen hen herhaaldelijk te komen om hem bij te staan: bij de bede voegden ze zelfs bedreigingen. Maar gezien deze perverse mannen van twijfelachtige trouw een dovemansoor hadden, gingen ze tot Narbonne en vroegen aan de burggraaf Aimeri en aan de inwoners van de stad te hulp van onze graaf te komen. De Narbonnezen antwoordden aan de maarschalk dat, zo de burggraaf aanvaardde te komen, zij hem zouden volgen, maar niets kon deze allerellendigste heer overhalen tot handelen. Onze twee ridders verlieten dus Narbonne en hadden nauwelijks in een zo bevolkte stad driehonderd man kunnen samenbrengen; van daar gingen ze naar Carcassonne en in de hele streek konden ze maar vijfhonderd man ronselen. En wanneer zij ze naar de graaf wouden brengen, dan weigerden zij en ze vluchtten onmiddellijk.

[265] Gedurende die tijd had de meest valse van de mensen, de graaf van Foix, een burcht van Bouchard de Marly, met name Saint-Martin, in bezit genomen en versterkt tegen de onzen. Ze lag bij Castelnaudary langs het oosten in de richting van Carcassonne. Daar kwamen nog andere versterkte plaatsen uit de buurt bij. Maar onze graaf had aan Bouchard de Marly en aan Martin Algai, die te Lavaur waren, opdracht gegeven met de gravin naar Castelnaudary te komen. Deze Martin, een Spaans ridder, was in die tijd bij de kruisvaarders, maar we zullen verder het hatelijke van zijn gedrag uiteen zetten.

---

³⁸ Toegegeven, iets vlotter vertaald dan het in het Latijn uitgedrukt is...

[266] Een ridder uit de Carcassès, uit de heerlijkheid Montréal, Guillaume Cat - dat was zijn bijnaam - had toen een nauwe band met de graaf die hem een leen gegeven had, hem tot ridder geslagen en hem zozeer in zijn kring getrouwen opgenomen had dat hij hem tot peter van zijn laatste dochter had gemaakt. De graaf, de gravin en al de onzen hadden vertrouwen in hem, meer dan in alle andere personen van het land in zoverre dat de graaf hem lange tijd zijn oudste zonen toevertrouwde en hij stuurde hem van Castelnaudary naar Fanjeaux om soldaten te recruteren in de dorpen in de omgeving. Maar Guillaume, valser dan elke andere vijand, gevaarlijker dan alle andere verraders, zonder dankbaarheid om de ontvangen weldaden, zonder aandenken aan de betoonde genegenheid, spande samen met enkelen van de streek, die gedreven waren door hun wreedheidsinstinct om de maarschalk en zijn gezellen bij hun terugkeer te overmeesteren en ze over te leveren aan de graaf van Foix. Wat onbillijk verraad, wat een verderfelijke kwaadwilligheid, wat wrede list, wat duivelse uitvinding! Maar de maarschalk vermoedde het verraad en verreed de hinderlaag.

[267] Men mag niet vergeten te vermelden dat meerdere heren van het land, bezitters van talrijke en sterke burchten, toen onze graaf in de steek lieten en in het geheim de eed van trouw zwoeren aan de graaf van Toulouse. Wat een verwerpelijke eed! Wat een oneerlijke trouw!

[268] Inmiddels hadden Bouchard de Marly, Martin Algai en andere ridders van onze graaf die hem te hulp snelden, Lavour verlaten en waren toegekomen te Saissac, het leen van Bouchard, want ze durfden niet in rechte lijn van Lavour naar Castelnaudary te komen. De vooravond van de dag waarop ze Castelnaudary dienden binnen te komen, kwam de graaf van Foix, die verwittigd was van hun naderen, buiten het kamp en ging naar de plaats genoemd Saint-Martin om onze ridders aan te vallen die langs daar voorbij moesten. Toen de edele graaf het vernam, stuurde hij als versterking naar zijn mensen Gui de Lucy, Simon, kasteelheer van Neauphle, de burggraaf van Donges en veertig andere ridders en verwittigde Bouchard en zijn gezellen dat zij de volgende dag waarschijnlijk oorlog zouden moeten voeren tegen de graaf van Foix. Na het vertrek van deze ridders, bleven er onze graaf maar zestig ridders en schildknapen te paard over. Wanneer de graaf van Foix merkte dat onze graaf ridders als versterking naar zijn eigen troepen had gestuurd, verliet hij Saint-Martin en kwam terug naar Castelnaudary om er soldaten te halen en opnieuw terug te komen om de maarschalk en deze die aan zijn zijde stonden, te bekampen.

[269] Niettemin richtte onze graaf zich in deze bewoordingen tot Guillaume Cat en tot de andere ridders die met hem waren te Castelnaudary: "Dierbaren," zei hij, "we staan hier voor sterke mannen, de graven van Toulouse en van Foix met een onmetelijk leger. Zij willen mijn dood en ik sta bijna alleen, omgeven door mijn vijanden. Zo, gedreven door de vrees of uit sympathie, jullie naar hen willen gaan en mij willen achterlaten, dan vraag ik u om Godswil dit niet te verbergen en ik zal jullie ongedeerd laten leiden tot in hun kamp." Wat een adellijke ziel in deze man, wat een uitmuntendheid die een vorst waardig is! Guillaume Cat, die nieuwe Judas, antwoordde: "God verhoede dat wij ons van u afscheiden. Waarlijk, als al de anderen u zouden verlaten, ik zou bij u blijven tot de dood." De anderen spraken ook zo. Maar een weinig later verliet deze verrader de graaf met enkele gezellen. De anderen bleven de kruistocht trouw en, na de meest intieme vriend geweest te zijn, werd hij de wreedste vervolger.

[270] In de vroege morgen, na de mis, de biecht en de communie, stegen de maarschalk, Bouchard de Marly en zijn gezellen te paard en richtten zich naar onze graaf. Bij dit nieuws nam de graaf van Foix in zijn kamp een aanzienlijk aantal van de beste ridders, meerdere duizenden elitevoetvolk, vormde drie groepen en haastte zich ons tegemoet om ons aan te vallen.

[271] Op dat uur was onze graaf voor de poorten van Castelnaudary en wachtte angstig op de komst van de zijnen, toen hij de graaf van Foix in alle haast naar hen zag komen om met hem strijd te leveren. Hij raadpleegde zijn gezellen om te weten wat hij moest doen. De meningen waren verdeeld. De énen spraken van in Castelnaudary te blijven voor de verdediging van de burcht, de anderen daarentegen gaven de raad om zo vlug mogelijk de burcht te verlaten om hulp te bieden aan zijn ridders. Deze man van onvermoeibare moed en onoverwinnelijke bravoure verklaarde, zegt men: “Daar blijft heel weinig volk in die burcht en van deze strijd hangt het lot van de zaak van Christus af. God verhoede dat ik mijn ridders in de strijd een glorierijke dood laat vinden en ik hen overleef in schaamte. Overwinnen met de mijnen of samen met hen vallen, dat wil ik. Vooruit en laat ons sterven, indien het moet.” Wie zou bij deze woorden zijn tranen hebben kunnen bedwingen? Onze graaf weende terwijl hij sprak en snelde daarna gehaast de zijnen te hulp.

[272] De graaf van Foix, toen hij de onzen naderde, bracht de drie troepen die hij gevormd had tot één. Het is hier het moment om te zeggen dat onze maarschalk in gezelschap was van de bisschop van Cahors en van een cisterciënzer monnik die, op bevel van de abt van Cîteaux, zich bezighield met de zaak van Christus. Beiden, toen ze het naderen van de vijand en van de strijd zagen, begonnen de onzen aan te moedigen en spoorden ze aan om zich dapper te gedragen en gaven hen de uitdrukkelijke zekerheid dat, indien ze vielen in deze strijd voor het katholieke geloof, zij onmiddellijk met eer en glorie zouden gekroond worden en de vergeving van hun zonden zouden bekomen en zo de beloning zouden ontvangen van hun inzet en van hun strijd. Onze dappere strijders, zeker van de beloning, vol vertrouwen in de overwinning, opgewekt en onverschrokken, stevenden recht op hun vijanden af. Deze, samen nu in één korps, hadden hun strijdkrachten op deze wijze gerangschikt: in het centrum de ruiters waarvan de paarden met ijzerplaten bedekt waren, op één van de vleugels de rest van de ruiters; op de andere vleugel het voetvolk dat goed bewapend was met lansen. De onzen hielden overleg en besloten eerst de gepantserde ruiters aan te vallen.

[273] Gedurende deze voorbereidselen zagen de onzen in de verte onze graaf die Castelnaudary achter zich liet en te hulp snelde. Dit zicht verdubbelde als het ware hun durf en vermeerderde hun moed. Zij riepen Christus aan, stormden af op het centrum van de vijanden en doorbraken hun rangen vlugger dan men het zeggen kan. De tegenstanders, in een oogwenk verslagen, trokken in wanorde terug en zochten hun heil in de vlucht. Toen de onzen dit zagen, keerden ze zich naar de vleugel van het voetvolk en zij doodden er een ontelbaar aantal³⁹. Laten we er dit waarheidsgetrouw feit, dat ik vernam van de maarschalk zelf, aan toevoegen. De onzen vochten één tegen dertig. Dat men dan de tussenkomst van God erkenne! Wat onze graaf betreft, hij kon niet deelnemen aan de strijd, alhoewel hij in allerijl toekwam. Christus de onoverwinnelijke had de zege gegeven aan zijn ridders.

---

³⁹ Een honderdtal volgens de Canzo (97).

[274] De onzen achtervolgden de vluchtelingen, doodden al deze die achterop geraakten en maakten een groot bloedbad van hun vijanden. Onze verliezen lagen niet hoger dan dertig man, terwijl deze van de vijand niet te tellen waren. Laat ons niet vergeten te vermelden dat Martin Algai, achteruitplooiend bij de eerste schok, het gevecht wou ontvluchten: de eerbiedwaardige bisschop van Cahors, die niet veraf was, zag hem de vlucht nemen en vroeg hem: “Wat doet u?” “Wij zijn allen dood,” antwoordde Martin. De bisschop wou hem niet geloven, stuurde hem strenge verwijten toe en dwong hem naar de strijd terug te keren. En ook dit moeten we vermelden: de vluchtende vijanden uit schrik voor de dreigende dood, riepen met al hun kracht: “Montfort! Montfort!” om de schijn te geven dat zij tot de onzen behoorden en probeerden door die list te ontsnappen aan hen die hen achtervolgden. Onze ridders wisten hun berekeningen te doorkruisen door een andere berekening. Wanneer een van de onzen een vijand uit schrik hoorde roepen: “Montfort! Montfort!”, dan zei hij hem: “Als je van de onzen bent, dood dan die vluchteling, en hij wees hem een van deze aan. De eerste, gedwongen door de schrik, doodde zijn compagnon, maar onmiddellijk daarna kreeg deze die zijn compagnon gedood had de prijs van zijn leugen en zijn misdaad want de onzen doodden hem op zijn beurt. Ongehoorde en prachtige zaak! Deze die naar de slag gekomen waren met de intentie ons te doden hebben mekaar gedood en werden zo onze onvrijwillige bondgenoten⁴⁰. En dat gebeurde volgens Gods rechtvaardig oordeel. Na de lang verdergezette achtervolging en het verdelgen van onze vijanden, hield onze graaf halt in het centrum van het slagveld om zijn troepen, die heel wat plezier beleefd hadden bij het achtervolgen van hun tegenstanders, te verzamelen.

[275] Inmiddels was Savary de Mauléon, de bekendste van alle apostaten, met een grote menigte gewapende mannen uit de tenten gekomen. Ze hadden de poorten van Castelnaudary bereikt en, met geheven banier, wachten ze hoogmoedig op het einde van de slag. Meerderen onder hen waren zelfs binnengedrongen in de voorstad en waren de verdedigers die in de donjon gebleven waren, heftig aan het aanvallen: vijf ridders nauwelijks en heel weinig sergeanten. Maar deze, alhoewel weinig in aantal, boden een moedige weerstand en verjoegen uit de voorstad een oneindig aantal vijanden die voorzien waren van kruisbogen en andere wapens. Toen de verrader Savary zich rekenschap gaf dat de onzen de overwinning hadden behaald in open veld en dat zijn troepen de burcht niet konden innemen, verzamelde hij zijn soldaten en droop beschaamd af naar het kamp.

[276] Onze graaf en zijn gezellen die van het slagveld terugkwamen na de overwinning, woude de tenten van hun tegenstanders aanvallen. Wat een onoverwinnelijke ridders, wat een rekruten van Christus!⁴¹. Maar zoals we het hoger hebben gezegd, zij hadden zich zo goed omgeven met barrières en loopgraven dat men ze niet kon bereiken, tenzij door af te stijgen. Onze graaf maakte aanstalten om dat te doen, maar men gaf hem de raad de zaak uit te stellen tot de volgende dag, want de vijand stond er fris bij en de onzen waren vermoeid van de strijd. De graaf stemde toe want hij deed alles met overleg en wou zo het advies van de zijnen volgen. De man vol adel ging dus naar de burcht. Hij wist dat God zijn gelaat had getoond, dat God de overwinning had behaald. Bijgevolg, toen hij afstapte van zijn paard op

---

⁴⁰ Vergelijk met Guillaume de Tudèle, 102.

⁴¹ Geen oud-testamentische woorden maar deze van Innocentius III in zijn bul van 1208, par. 64.

het ogenblik dat hij Castelnaudary binnenging, stapte hij blootsvoets naar de kerk om dank te zeggen aan de Almachtige voor de weldaden die hem waren toegestaan. In dezelfde kerk zongen de onzen vol intense vroomheid en immens enthousiasme het *Te Deum laudamus*. Zij zegenden de Heer die grote daden voor zijn volk had verricht en die het de overwinning had bezorgd⁴², met hymnen en lofgezing.

[277] Vermelden we ook een mirakel dat in dezelfde periode gebeurde in de cisterziënzer abdij van Grandselve, in het Tolozaanse. De monniken van dit huis waren gedompeld in groot verdriet omwille van de edele graaf van Montfort: werd hij gevangen genomen te Castelnaudary of viel hij in de strijd, dan hing de dood met het zwaard hen boven het hoofd. De graaf van Toulouse en zijn medeplichtigen verfoeiden boven alles de monniken van deze orde en in het bijzonder die van deze abdij omdat de abt van Cîteaux, legaat van de Apostolische Stoel, voornaamste verantwoordelijke volgens hen van zijn ontzetting, abt geweest was van dit klooster. Een dag dus dat een monnik van dit huis de mis zei, op het ogenblik van de consecratie van de hostie, las hij uit de diepte van zijn hart een gebed voor deze graaf die op dat ogenblik belegerd werd te Castelnaudary. Een stem uit de hemel antwoordde hem: "Waarom bidt gij voor hem? Er zijn er zoveel anderen die voor hem bidden dat hij geen nood heeft aan gebeden."

[278] Ondertussen vond de graaf van Foix een nieuw procédé voor verraad uit en daarin bootste hij de duivel, zijn vader, na. Als deze verslagen was op één punt, nam hij zijn toevlucht tot andere middelen om het kwaad te doen. Hij stuurde zijn boden naar alle burchten in de ronde om aan te kondigen dat graaf Montfort was overwonnen: sommigen zeiden zelfs dat hij gevild was en gehangen. Omwille van dit valse bericht gaven talrijke plaatsen zich toen over aan onze vijanden.

[279] De dag na de glorierijke overwinning kreeg onze graaf van zijn ridders de raad Castelnaudary te verlaten, er een garnizoen achter te laten, en doorheen zijn grondgebied te trekken om er zoveel mogelijk versterkingen te recruteren. Hij vertrok dus naar Narbonne. Op hetzelfde ogenblik kwamen kruisvaarders uit Noord-Frankrijk toe, Alain de Roucy, een man van grote dapperheid, en enkele anderen, weinig in aantal. Toen de graaf en zijn bondgenoten zagen dat de belegering geen vooruitgang boekte, staken zij na enkele dagen hun oorlogstuigen in brand en keerden verlegen naar huis. We voegen erbij dat zij maar hun tenten durfden te verlaten toen ze de zekerheid hadden dat onze graaf de burcht had verlaten.

[280] Onze graaf was te Narbonne samen met de nieuwe kruisvaarders waarvan we spraken. Hij had zelfs veel volk van den lande gerekruteerd met de intentie de graaf van Toulouse en zijn troepen opnieuw te bestrijden, toen hij vernam dat deze het beleg van Castelnaudary had opgegeven: hij dankte de rekruten af en behield voor zich alleen de kruisridders en kwam terug naar Castelnaudary; daarna besloot hij alle naburige burchten die zich onttrokken hadden aan zijn suzereniteit, van kop tot teen te slopen. Terwijl hij daarmee bezig was kondigde men hem aan dat de burcht van Coustaussa, in de streek van Termes, zich had

---

⁴² Macc. II, X, 28, 38.

onttrokken aan zijn jurisdictie en zich aan de vijanden van het geloof had overgegeven: bij dit nieuws haastte hij zich om ze te gaan belegeren. Na enkele dagen zagen de verdedigers dat zij hun weerstand niet konden rekken. Zij gaven zich naar believen over, zichzelf en hun burchten, aan onze graaf die daarna opnieuw vertrok naar Castelnaudary.

[281] Daar bracht men hem spoedig het nieuws dat de inwoners van Montégut, in het diocees Albi, zich hadden overgegeven aan de graaf van Toulouse en dat zij de donjon aanvielen waar onze graaf een garnizoen geplaatst had. Onze graaf snelde te hulp, maar voor zijn aankomst hadden deze die in de donjon waren hem reeds overgeleverd aan de vijand. Wat daaraan toevoegen? De belangrijkste en de sterkste burchten van de omgeving gaven zich bijna dezelfde dag over aan de graaf van Toulouse; twee minder belangrijke maakten een uitzondering. Ziehier de lijst van de versterkte plaatsen die op dat ogenblik verloren gingen in het bisdom Albi: Rabastens, Montégut, Gaillac, Lagrave, Cahusac, Saint-Marcel, Laguépie, Saint-Antonin; deze die wegvielen voor en gedurende het beleg van Castelnaudary waren Puylaurens, les Cassès, Saint-Felix, Montferrand, Avignon, Saint-Michel, Cuq en zelfs Saverdun. Plaatsen van minder belang dienen er aan toegevoegd. We kunnen ze niet in detail opsommen maar het waren er meer, zegt men, dan vijftig.

[282] Hier is het nu de plaats om een daad van verraad en gemeenheid te verhalen die toen plaatsvond in het diocees Albi te Lagrave dat onze graaf had toevertrouwd aan een ridder uit het Noorden van Frankrijk; de sukkelaar had meer vertrouwen dan nodig was in de bevolking en deze beraamde zijn dood. Deze ridder liet op zekere dag zijn tonnen herstellen door een timmerman van de streek. Nadat deze de tonnen in goede staat had gebracht, nodigde hij de ridder uit om ze langs de binnenkant te bekijken om te zien of de ton goed was hersteld; wanneer de ridder met zijn hoofd in de ton was gedoken, hief de timmerman zijn bijl en hakte hem het hoofd af. Ongehoorde wreedheid! Onmiddellijk kwamen de bewoners in opstand en doodden de zeldzame Fransen uit het Noorden die in de burcht gebleven waren. Bij dit nieuws kwam de nobele graaf Baudouin, broer van de graaf van Toulouse, voor de poorten. De inwoners traden hem tegemoet in de mening dat het de graaf van Toulouse was omdat hij dezelfde wapens droeg en lieten hem binnen, helemaal opgetogen dat zij hem de wrede daad die zij begaan hadden konden vertellen. Baudouin, met een massa soldaten, overviel hen en doodde ze bijna allemaal, van de kleinste tot de grootste.

[283] Toen hij zag dat hij zoveel burchten verloren had, waaronder enkele belangrijke, kwam onze graaf naar Pamiers om het in staat van verdediging te brengen. Toen hij daar was, ontving onze graaf een boodschap van de graaf van Foix: "Als u maar vier dagen op me wacht, dan kom ik en ik bevecht u." Onze graaf liet antwoordden dat hij zou wachten te Pamiers, niet vier dagen, maar meer dan tien. De graaf van Foix durfde het niet aan te komen. Meer nog, onze ridders, zonder dat onze graaf moest tussenbeide komen, drongen binnen in het graafschap Foix en vernielden er een burcht.

[284] Onze graaf kwam daarna terug naar Fanjeaux en stuurde Simon, kasteelheer van Neauphle, en zijn broer Geoffroy, twee dappere ridders, met een zwakke escorte, om ergens tarwe te halen en deze mee te brengen om Fanjeaux te voorzien. Op hun terugtocht stond de zoon van de graaf van Foix, de waardige opvolger van de gemene instincten van zijn vader,

op de uitkijk langs de weg waar voornoemde ridders dienden voorbij te komen. Deze verrader had een enorme menigte soldaten bij zich die uit de hinderlaag opdoken bij onze doortocht. Ze vielen Geoffroy aan en omsingelden hem langs alle kanten en dienden hem slagen toe. De uitstekende ridder die hij was verdedigde zich met moed maar hij had te weinig strijdmakers. Toen hij zijn paard verloor zat hij in de uiterste nood. Zijn tegenstanders zeiden hem dat hij zich moest overgeven. Deze man van een bewonderenswaardige dapperheid zei: "Ik heb mij aan de Heer overgegeven. God verhoede dat ik mij nu overgeef aan zijn vijanden." En doorboord met wonden gaf hij zijn glorierijke ziel aan God, daar zijn we zeker van. Met hem viel ook een van zijn verwanten, een dappere jonge man, en enkele anderen, weinig in aantal. Maar een ridder, Dreux de Compans, gaf zich over en werd lang gevangen gehouden door de graaf van Foix. Wat de kasteelheer betreft, hij ontsnapte zonder verwondingen maar klagend om het verlies van zijn broer en zijn verwanten en hij keerde terug naar de plaats van waar ze gekomen waren. Later kwamen de onzen op de plaats van de strijd, zij borgen de lichamen van de slachtoffers en begroeven ze in de cisterciënzer abdij van Boulbonne.

[285] In die periode begonnen de eerbiedwaardige aartsdiaken Guillaume de Paris en een andere geestelijke, genoemd Jacob van Vitry, de kruistocht te prediken op bevel van de bisschop van Uzès (die de paus legaat benoemd had voor de zaak van het geloof tegen de ketters en die, vol sympathie voor deze zaak, haar een gelukkige impuls gaf). Deze twee predikers, vol ijver voor het geloof, doorkruisten het Noorden van Frankrijk en zelfs de Duitse landen en rekruteerden heel de winter een ongelooflijk aantal getrouwen voor het leger van Christus en plaatsten op hun borst het teken van de het kruis. Na God is het vooral door deze twee dat de zaak van het geloof vooruitgang boekte in de Germaanse landen en in het Noorden van Frankrijk.

Zevende Hoofdstuk

De bezetting van het gebied

[286] Inmiddels was de meest nobele van de ridders, de dienaar van Christus, de voornaamste bezieler van de zaak van Jezus Christus, Robert Mauvoisin⁴³ die de vorige zomer naar Noord-Frankrijk was gegaan, terug naar het Zuiden gekomen met een goede honderd elite-ridders die hem allen volgden als leider en meester. Allen hadden ze op aansporen van twee eerbiedwaardige mannen, de bisschop van Toulouse en de abt van les Vaux-de-Cermay, het kruis aangenomen en kwamen ze zich voegen bij het leger van Christus. Zij bleven heel de winter in dienst van Christus en trokken de nogal kritieke situatie recht waarin de zaak van het geloof was verzeild.

[287] De graaf ging Robert Mauvoisin tegemoet. Toen onze graaf het naderen van deze ridders vernam, ging hij naar hen tot Carcassonne. Toen ze er aankwamen werden de onzen bezield door een ongelooflijk enthousiasme en waren zij vol vreugde. Van daaruit nam de nobele graaf de ridders mee naar Fanjeaux.

[288] In die tijd belegerde de graaf van Foix de burcht van een ridder uit het Zuiden, Guillaume d'Aure, die partij voor onze graaf had gekozen en die hem met al zijn krachten hielp. Deze burcht heette Quié en bevond zich kort bij het gebied van de graaf van Foix. De onzen verlieten Fanjeaux in alle haast om de graaf van Foix te dwingen dit beleg, dat reeds veertien dagen duurde, op te breken. Bij het nieuws van hun nadering sloeg de graaf op een beschamende wijze op de vlucht, liet het beleg achter zich zonder zich zelfs om zijn oorlogstuigen te bekommeren; de onzen verwoestten zijn gronden gedurende enkele dagen en vernielden vier van zijn versterkte plaatsen.

[289] Eens terug te Fanjeaux vertrokken ze snel om La Pomarède in het diocees Toulouse te belegeren. Na enkele dagen werd de aanval geluid en de grachten werden op volle kracht gedempt maar, omdat de nacht viel, werd de bezetting van de burcht uitgesteld. De verdedigers die zich bijna gevangen zagen, vluchtten in het geheim midden in de nacht door een bres die ze sloegen in hun wallen. Daarna duurde het niet lang of onze graaf vernam dat le Bézu, in het bisdom Narbonne, zijn suzereniteit had verworpen. Terwijl hij naar ginder ging, kwam de heer hem tegemoet en gaf zich over, zichzelf en zijn burcht.

[290] Daarna kwam onze graaf naar Castres, een belangrijke stad in het bisdom Albi. Hij verbleef er en vierde er het Kerstfeest toen zijn broer Gui toekwam van overzee. Deze Gui was scheep gegaan met zijn broer, maar hij was in de landen van overzee gebleven toen zijn broer deze verliet. Hij was daar in het huwelijk getreden met de zeer edele vrouwe van Sidon, van koninklijke bloede, die ook naar Zuid-Frankrijk kwam met de kinderen die zij had van Gui. Laten we er aan toevoegen dat verscheidene plaatsen van het Albigenzische die de suzereniteit van onze graaf verworpen hadden, zich onderwierpen aan Gui terwijl hij zijn broeder kwam opzoeken. Niemand zou het ongehoorde enthousiasme kunnen verhalen dat veroorzaakt werd bij zijn broer en bij de kruisvaarders.

---

⁴³ Zie par. 129, 154.

[291] Een weinig later zetten de onzen zich in beweging om les Touelles, in het bisdom Albi, te gaan belegeren. Het behoorde aan de vader van Giraud de Pépieux, deze sinistere verrader. Ze vielen de burcht aan, namen ze in op enkele dagen en joegen bijna alle inwoners over de kling. Alleen de vader van Giraud behield het leven en onze graaf wisselde hem uit tegen een neef van Robert Mauvoisin, Dreux-de-Compans, die door de graaf van Foix was gevangen genomen.

[292] Daarna ging de nobele graaf Cahusac, in het Albigenzische, belegeren. Hij nam het in met alle kracht met heel wat inspanningen en gevaren alhoewel hij weinig soldaten ter beschikking had en het niet de gewoonte was een belegering te ondernemen in het midden van de winter.

[293] In een nabije burcht, Gaillac genoemd, waren de drie graven van Toulouse, Comminges en Foix samengekomen met een onmetelijk leger. Ze stuurden een bode aan onze graaf om hem te melden dat ze hem zouden komen aanvallen (ze spraken zo met de intentie onze graaf schrik aan te jagen en hem het beleg van Cahusac te doen opheffen); ze stuurden een eerste bode, en dan een tweede en durfden niettemin niet af te komen. Toen onze graaf zag dat ze niet kwamen, zei hij tot de zijnen: "Vermits zij zich geen moeite geven, zal ik hen een bezoekje brengen," en met een kleine escorte ging hij naar Gaillac en hij snoof de geur van de strijd op. Toen ze hem zagen verlieten de graaf van Toulouse en zijn bondgenoten Gaillac en vluchtten naar Montégut; onze graaf achtervolgde ze; ze trokken zich terug naar Rabastens waar de graaf niet ophield hen te achtervolgen. Toen kwamen ze uit die burcht en namen de vlucht naar Toulouse. Toen hij zag dat zij schrik hadden om hem op te wachten, vertrok onze graaf naar de burcht van waar hij kwam.

[294] Toen dit alles geregeld was, stuurde de nobele graaf een bericht naar de abt van Cîteaux die zich te Albi bevond, om te vragen wat hij diende te doen. De abt gaf hem de raad Saint-Marcel te belegeren op drie mijl van Albi. De graaf van Toulouse had deze burcht toevertrouwd aan de gevaarlijke verrader Gérard de Pépieux⁴⁴.

[295] Toen we bij de burcht kwamen belegerden de onzen haar slechts van één kant want we waren weinig talrijk en de burcht was bijzonder uitgestrekt en sterk; zij richtten onmiddellijk een tuig op en begonnen een intensief bombardement. Na enkele dagen kwamen de graven van Toulouse, Comminges en Foix toe met een ongelooflijke menigte; zij trokken de burcht binnen om haar tegen de onzen te verdedigen. Omdat deze, ondanks haar uitgestrektheid, niet iedereen kon herbergen, stelden de meesten onder hen hun tenten op buiten de burcht, aan de tegenovergestelde kant van het kamp van de kruisvaarders. Daarna zetten de belegeraars hun aanvallen verder en de belegerden weerstonden hen uit alle kracht. Bewonderenswaardig en verbluffend! Gewoonlijk overtreffen de belegeraars de belegerden door hun aantal en hun bewapening; hier waren de belegerden tien keer talrijker dan de belegeraars. Inderdaad, het aantal ridders kwam niet boven de honderd bij de kruisvaarders en steeg tot boven de vijfhonderd bij de vijand; daarenboven vormde het voetvolk in het kamp van de graven een niet te tellen menigte terwijl er bij ons slechts weinig of geen voetvolk was.

---

⁴⁴ Zie 125.

Een buitengewone situatie, een nooit geziene nieuwigheid! Daarbij, telkens onze vijanden een uitval durfden te doen, werden zij onmiddellijk teruggedreven dankzij de buitengewone energie van de onzen! Zekere dag kwam de graaf van Foix uiteindelijk naar buiten met een sterke escorte en hij probeerde onze steenmortier te beschadigen. Bij dit zicht beperkten onze sergeanten zich tot het werpen van stenen en ze drongen ze terug binnen hun muren eer onze ridders de tijd hadden hun wapens op te nemen.

[296] Een grote levensduurte ontstond in het kamp. De onzen werden alleen vanuit Albi bevoorrad. Onze vijanden, door in massa uit te breken, controleerden de wegen zozeer dat de inwoners van Albi niet naar het kamp durfden te komen, tenzij de graaf hen de helft van zijn manschappen zond om ze te beveiligen. Na een maand gaf onze graaf er zich rekenschap van dat, zo hij het klein aantal ridders waarover hij beschikte verdeelde om er de helft van te sturen als beveiliging van de ravitaillering en slechts de andere helft overbleef, de vijand dan zou gebruik maken van zijn numerieke meerderheid om een uitval te doen tegen de enen en de anderen; zo werd onze graaf door een overduidelijke noodzaak gedwongen, nadat gedurende verscheidene dagen het brood ontbrak in het kamp, het beleg op te breken⁴⁵.

[297] Laten we eraan toevoegen dat op Goede Vrijdag onze graaf, een uitstekend katholiek verknocht aan Gods dienst, plechtig het officie liet lezen onder zijn tent; toen de vijanden de gezangen hoorden van onze geestelijken gingen ze op de wallen staan en als beledigingen en spot bralden ze vreselijke kreten. Wat een verderfelijke goddeloosheid, wat een goddeloos verderf! Maar als men de zaken van nabij bekijkt: onze graaf verwierf meer eer en glorie bij dit beleg dan hij te voren had verkregen met de inname van om het even welke burcht, zelfs de zeer machtige. Voortaan straalde zijn dapperheid meer glans en zijn doortastendheid meer schittering uit. Laat ons er op letten te zeggen dat op het moment dat de graaf het beleg ophief, de vijand, alhoewel oneindig talrijk, niet durfde buitenkomen om onze aftocht te verontrusten.

[298] Wij willen ook een mirakel vermelden dat gebeurde in dezelfde tijd. De cisterziënzer abt van Bonneval predikte op een bepaalde zondag in een bepaalde burcht. De kerk was klein en kon de menigte toehoorders niet herbergen en om die reden stonden ze allen voor het portaal om de abt te horen prediken. Tegen het einde van het sermoen, op het ogenblik dat de abt de aanwezigen wou aanporren om kruisvaarder te worden tegen de Albigenzische ketters, verscheen plots in de lucht, zodat iedereen het kon zien, een kruis dat zich scheen te verwijderen in de richting van Toulouse. Ik heb deze anekdote uit de mond zelf van de abt, een zeer religieus man met groot gezag.

[299] Na het opbreken van het beleg van Saint-Marcel, trok onze graaf die dag zelf - het was Paaszaterdag - naar Albi om er het Paasfeest te vieren. In die stad was de abt van les Vaux-de-Cernay uit het noorden van Frankrijk toegekomen. Hij was pas bisschop van Carcassonne benoemd. Toen de graaf en zijn ridders hem te Albi aantroffen gaf dit aanleiding tot grote vreugde; hij genoot inderdaad in hoge mate de genegenheid van allen, sinds jaar en dag was hij een intieme vriend van de graaf die, om zo te zeggen van kindsbeen af, luisterde naar

---

⁴⁵ Zie de *Canzo*, 111.

zijn raadgevingen en zich schikte naar zijn wil. Rond hetzelfde ogenblik was Arnaud, de abt van Cîteaux, tot aartsbisschop van Narbonne verkozen geworden⁴⁶.

[300] Op de dag zelf van Pasen kwamen de graaf van Toulouse en zijn gezellen uit Saint-Marcel naar Gaillac, op drie mijlen van Albi. Onze graaf dacht dat zijn vijanden mogelijk de intentie hadden zich aan te matigen dat zij de onzen overwonnen hadden en hij wou in het openbaar bewijzen dat hij geen schrik had van hen. Hij verliet dus Albi met de zijnen op Paasmaandag. Hij reed op zijn paard onder de muren van Gaillac en nodigde zijn tegenstanders uit tot de strijd en, omdat deze niet op hem af naar buiten durfden te komen, keerde hij terug naar Albi. Ik was daar met de bisschop van Carcassonne naar wie ik hoger alludeerde. Hij had mij meegevoerd uit het Noorden van Frankrijk om hem zijn reis aangenamer te maken in een ver land, vermits ik monnik was en ook zijn neef.

[301] De graaf van Montfort en de zijnen verbleven enkele dagen te Albi en daarna begaven ze zich naar Castres waar ze een korte halte maakten. De graaf bracht zijn raad samen en hij besloot de burcht van Hautpoul te belegeren - tussen Castres en Cabaret - die zich overgegeven had aan de vijanden van het geloof op het moment van het beleg van Castelnaudary.

[302] We vertrokken uit Castres op een zondag in de veertien dagen na Pasen en kwamen bij deze burcht; onze vijanden die er binnen gegaan waren om ze te verdedigen, kwamen fier naar buiten en begonnen een heftige aanval, maar weldra deden de onzen ze terugdeinzen binnen hun muren en ze zetten hun tenten op langs maar één kant van de burcht, omwille van het zwak aantal troepen. Hautpoul was gebouwd op de helling van een hoge en steile berg, op enorme, bijna niet toegankelijke rotsen. Zo machtig was het, zoals ik het met eigen ogen gezien en uit ondervinding vastgesteld heb dat, zelfs als de poorten opengestaan hadden en niemand weerstand had geboden, zonder uiterst grote moeilijkheden niemand de burcht had kunnen doorlopen om de donjon te bereiken. De onzen bouwden een steenmortier, stelden ze de derde dag van hun aankomst op en legden de donjon onder bombardement. Tegelijkertijd gordden onze ridders hun wapens aan en daalden in het ravijn met de bedoeling naar de burcht te klimmen en ze stormenderhand in te nemen. Wanneer ze in de eerste voorstad waren gekomen, beklommen de belegerden de wallen en hun huizen en begonnen ten overvloede zware stenen te gooien naar de onzen. Anderen staken een groot vuur aan op de plaats langs waar de onze waren binnengekomen. De onzen stelden vast dat zij tot niets zouden geraken omdat menselijke wezens als het ware niet konden lopen op dergelijk terrein noch weerstaan aan zulke hagel van stenen. Ze gingen dan op het randje van het gevaar terug naar buiten doorheen het vuur.

[303] Een laaghartige en wrede daad van verraad, begaan door de belegerden, moet worden gesignaleerd. Er was bij onze graaf een zekere ridder van ter plaatse, verwant met een verrader die in de burcht was en die mede-heer was geweest van Cabaret. De belegerden zeiden aan de graaf hen deze ridder te sturen; hij zou met hen onderhandelen met het oog op een capitulatie en hij zou hun voorstellen naar de graaf overbrengen. Met 's graven toelating ging die ridder naar de belegerden en onderhield zich met hen bij één van de poorten. Eén

---

⁴⁶ Op 12 maart 1212.

van de vijanden mikte op hem met zijn kruisboog en kwetste hem zwaar met een rake pijl. Wat een verraad! Maar een weinig later, de dag zelf of die daarna, door een rechtvaardig oordeel van God, kreeg de verrader die de ridder had uitgenodigd om met hem, zijn verwant, te spreken, op zijn beurt van een van de onzen een diepe wonde in de bil op dezelfde plaats als de eerste. Wat een rechtvaardig verdicht van de hemelse wraak.

[304] Nochtans bombardeerde onze steenmortier de donjon zonder ophouden. De vierde dag sinds het begin van het beleg, na het ondergaan van de zon, steeg een dikke mist op; de belegerden, met ontzetting geslagen vanwege God, grepen de gelegenheid van een zo voordelig weer te baat, verlieten de burcht en namen de vlucht; onmiddellijk merkten de belegeraars dit op, sloegen alarm, stormden naar de burcht en doodden al deze die ze er vonden. Een deel onder hen achtervolgde de vluchtelingen door de ondoorzichtige nacht en maakte enkele gevangenen. De volgende dag gaf de graaf het bevel de burcht te vernielen van boven tot onder en ze in brand te steken. Hierna trokken de ridders weg die uit het Noorden gekomen waren met Robert Mauvoisin: zij waren een hele winter bij de graaf gebleven en bijna allen verlieten hem om naar huis te keren.

[305] Wij menen de reeks misdaden die de Narbonnezen in die tijd pleegden niet te mogen versluieren. Deze verwerpelijke mensen hadden nooit sympathie gevoeld voor de zaak van Jezus-Christus, alhoewel ze er grote voordelen uit hadden gehaald. Gui de Montfort, broer van onze graaf, en Amauri, oudste zoon van deze laatste, gingen op zekere dag naar Narbonne. Gedurende hun verblijf in de stad trok Amauri, in een kinderlijke opwelling, al wandelend het paleis van de burggraaf Aimeri binnen. Dit paleis was zeer oud en was als het ware tot een verlaten woestijn geworden. Amauri raakte een van de vensters aan en wou het openen maar het luik viel vanzelf op de grond, vervallen van ouderdom. Daarna keerde Amauri terug naar de commanderij van de Tempeliers waar hij logeerde. Zijn oom Gui was op dat ogenblik in het paleis van de aartsbisschop. De inwoners van Narbonne, die een voorwendsel zochten om kwaad aan te richten, beschuldigden het kind, de zoon van onze graaf, te hebben willen inbreken in het paleis van de burggraaf. Wat een luttel of beter nog, wat een onbestaand voorwendsel riepen ze in om hun misdaad te begaan! De inwoners lopen onmiddellijk te wapen: ze snellen naar de plek waar het kind zich bevindt, ze proberen de poort van de commanderij van de Tempeliers met geweld in te beuken. Het kind dat begreep dat ze het op zijn leven gemunt hadden, nam zijn wapens en vluchtte naar een toren van de commanderij en verborg zich voor de ogen van zijn vijanden. De aanvallers bestookten het huis met volle kracht terwijl anderen de Fransen uit het Noorden die zij in de stad vonden gevangen namen en er verscheidene van doodden. Wat een woede bij die gemenerikken! Het ging zo ver dat zij twee persoonlijke schildknapen van onze graaf doodden. Gui de Montfort was nog steeds in het paleis van de aartsbisschop en durfde niet buiten te komen. Nadat de Narbonnezen lange tijd het huis belegerd hadden waar Amauri was, zagen ze af van hun aanvallen op raad van één onder hen. Het kind dat ontsnapt was aan een groot gevaar, kwam er door Gods genade heelhuids van af. Terug naar ons verhaal.

[306] De nobele graaf Montfort verliet Haupoul met een klein aantal ridders en trok het gebied van de graaf van Toulouse binnen. Een weinig later voegden meerdere kruisridders uit de Auvergne zich bij hem. Daarna, dag na dag, doken andere recruten op die kruisridder

waren geworden na de prediking van de eerbiedwaardige aartsdiaken Guillaume de Paris en van meester Jacob van Vitry⁴⁷. Omdat we niet in detail kunnen verhalen op welke wijze de genadige Heer vanaf dat ogenblik een bewonderenswaardige impuls gaf aan zijn onderneming, zeggen we kort dat op weinig tijd onze graaf meerdere burchten heroverde: Cuq, Montmaur, Saint-Félix, les Cassès, Montferrand, Avignonnet, Saint-Michel en vele anderen.

[307] Tijdens de belegering van Saint-Michel arriveerde de bisschop van Carcassonne, Gui, ex-abt van les Vaux-de-Cernay, die ik vergezelde. Na de inname van Hautpoul had hij het leger verlaten. Hij was nog altijd maar verkozen bisschop en was naar Narbonne gekomen om er gewijd te worden tezelfder tijd als de abt van Cîteaux die van zijn kant tot aartsbisschop van Narbonne was gekozen.

[308] Toen Saint-Michel van boven tot onder was verwoest, besloot de graaf de belangrijke stad Puylaurens te belegeren, stad die, zoals we gezegd hebben, het jaar te voren haar suzerain had verworpen. We braken het kamp op en trokken in de richting van die stad en we stelden onze tenten op op ongeveer twee mijl van de wallen. Die dag zelf kwamen er nieuwe kruisridders toe: de provoost van de kathedraal van Keulen, nobele en machtige geestelijke, vergezeld van meerdere Duitse vorsten.

[309] De graaf van Toulouse was te Puylaurens met zijn ontelbare baanstropers. Maar toen hij vernam dat de onzen naderden, durfde hij niet op hen te wachten: hij verliet overhaast de stad waarvan hij alle bewoners onder dwang meevoerde; hij vluchtte tot Toulouse en liet Puylaurens totaal verlaten achter. Wat een waanzinnig man, getroffen door verachtelijke geestesverwarring! Bij het gloren van de dag kwamen wij bij de stad aan en, toen we ze verlaten vonden, gingen wij door op onze weg en stelden onze tenten op in een vallei. Guy de Lucy, aan wie onze graaf reeds Puylaurens geschonken had, trok er binnen en plaatste er een garnizoen.

[310] Ons verblijf duurde twee dagen in deze vallei in de nabijheid van de stad. Daar vernam onze graaf het nieuws dat talrijke en belangrijke kruisvaarders, Robert, aartsbisschop van Rouaan, Robert, bisschop van Laon, de eerbiedwaardige aartsdiaken Guillaume de Paris en vele andere edelen en niet edelen uit het noorden van Frankrijk afkwamen en zich begaven naar Carcassonne. Toen hij vaststelde dat hij over een aanzienlijk aantal manschappen beschikte, hield onze graaf een beraad; hij stuurde zijn broeder Gui en zijn maarschalk Gui naar Carcassonne om de nieuwe kruisvaarders tegemoet te gaan en hen te zeggen een tweede leger te vormen dat een ander actieveld zou kiezen met het oog de zaak van Christus te doen vooruitgaan.

[311] Wat hem betreft, hij brak het kamp op en nam de richting naar Rabastens. Zo we de overbodige details achterwege laten om ons met de nuttige zaken bezig te houden, dan zeggen we in het kort dat de drie belangrijke steden, Rabastens, Montégut en Gaillac, waarover we dikwijls hebben gesproken, zich in bijna één dag overgaven zonder belegerd te worden of enige weerstand te hebben geboden.

---

⁴⁷ Zie 285.

[312] De inwoners van Saint-Marcel, die vernamen dat onze graaf meerdere kastelen had herwonnen en dat hij in zeven haasten opmarcheerde tegen hen om hen te belegeren, werden door schrik bevangen en stuurden hem boden; zij smeekten hem erin toe te stemmen hen te vergeven en verbonden er zich toe hun stad over te geven naar willekeur, maar de graaf die hun misdaden en hun ongehoorde perversiteit indachtig was, weigerde elk akkoord, om het even welk. Bij dit antwoord vluchtten de inwoners van Saint-Marcel en lieten het verlaten achter. Toen wij daar aankwamen gaf de graaf het bevel het in brand te steken en de donjon en de vestingsmuren met de grond gelijk te maken. Van daaruit zetten we onze weg verder en kwamen bij een burcht in de buurt, Laguépie genaamd, en we vonden ze verlaten. De graaf gaf het bevel ze af te breken en in brand te steken.

[313] Van daaruit zette de graaf van Montfort zijn optocht verder en ging hij Saint-Antonin belegeren dat door de graaf van Toulouse gegeven was aan een perverse en gevaarlijke ridder. Terwijl we ons naar deze stad begaven was de bisschop van Albi, die ons voorafging, daar reeds aangekomen met vredesvoorstellen. Hij spoorde genoemde ridder aan om zijn burcht uit te leveren aan onze graaf. De ridder, gedreven door een waanzinnige trots, antwoordde met grote verontwaardiging: "Dat de graaf wete dat de "bourdonniers" nooit mijn burcht zullen innemen." Hij noemde de kruisvaarders "pelgrimsstaft dragers" omwille van de staf die zij gewoon waren te dragen en die men in de volkstaal "bourdon" noemt. Toen dit antwoord werd overgemaakt aan de graaf, versnelde deze de opmars om deze burcht te belegeren.

[314] De zondag van het octaaf van Pinksteren, kwamen we bij de wallen van Saint-Antonin om het te belegeren en we stelden onze tenten op langs één kant, voor de poorten. Deze stad lag in een merkwaardig landschap in een riante vallei aan de voet van een berg. Tussen de berg en de stad liep een doorzichtige rivier⁴⁸ die de vestingen bevoeide. Aan de tegenovergestelde kant strekte zich een aangename vlakte uit. Daar kampeerden de belegeraars.

[315] De vijanden die uit de stad kwamen brachten deze dag door met het van verre bestoken van de onzen met hun pijlen. Naar de avond toe kwamen ze wat dichterbij en vielen de onzen aan, nog steeds van op afstand, en schoten pijlen af tot bij onze tenten. Toen de sergeanten van het leger dit zagen en niet langer dit affront konden verdragen, vielen ze de vijand aan en dreven hem opnieuw de stad in. Wat zal ik eraan toevoegen? Alarm werd geslagen in het kamp, arme kruisridders zonder wapens beginnen te lopen en beginnen de aanval op de stad met zo'n grote kracht, zo ongelooflijk en ongehoord dat zij, door een onderbroken hagel van stenen, hen de daver op het lijf jagen en hen op een uur drie zware "barbacanes" ontnemen. Wat een strijd waar het zwaard achterwege bleef, wat een glorierijke overwinning! God weze mijn getuige dat, na de capitulatie, ik de stad binnenging en ik de muren van de huizen gezien heb als afgeknaagd op de plaatsen waar de kruisvaarders met stenen hadden gekogeld. Toen de belegerden hadden vastgesteld dat zij hun "barbacanes" kwijt waren, gingen ze de stad uit langs de andere kant en spanden zich in om al zwemmend te vluchten. Toen staken onze kruisvaarders de rivier over en joegen al deze die ze konden bereiken over de kling⁴⁹.

---

⁴⁸ De Aveyron.

⁴⁹ Zie *Canzo*, 113.

[316] Na de inname van de barbicanes, beëindigden onze kruisvaarders de aanval, want het deemster viel in en de nacht kwam aan. De heer van Saint-Antonin gaf er zich reken-schap van dat het verlies van de barbicanes als het ware de inname van de burcht met zich meebracht; hij liet omstreeks middernacht aan onze graaf weten dat hij bereid was de stad over te geven op voorwaarde dat men hem liet ontsnappen. Onze graaf verwierp de voor-waarde; de heer stuurde hem een tweede bode om te verklaren dat hij zich overgaf aan zijn willekeur, hemzelf en de stad. Bij de aanvang van de dag liet onze graaf de stad helemaal ontruimen en hield dan een beraad met de zijnen; hij overwoog dat, indien hij de bevolking liet uitmoorden die bestond uit boeren die naarstig werkten, de stad, zonder inwoners, een woestijn zou worden. Hij koos voor een milder advies en stuurde alle inwoners naar huis. Wat de heer betreft die de oorzaak van alle kwaad was geweest, hij liet hem gevangen zetten op de bodem van een toren te Carcassonne waar hij lang in de boeien bleef onder goede be-waking. De weinige ridders die bij hem waren werden eveneens gevangen gezet op bevel van de graaf.

[317] In het kamp bevonden zich op dat moment de bisschoppen van Uzès en van Toulouse alsook Gui, bisschop van Carcassonne, die het leger bleef vergezellen. Na advies ingewonnen te hebben gingen de graaf en de ridders akkoord om hun offensief te richten naar de Agenais. De bisschop van Agen had immers laten weten dat hij onze graaf met alle macht zou bijstaan, hij en zijn neven die machtig waren in de streek, op voorwaarde dat de graaf persoonlijk naar de Agenais zou komen. Agen was een opmerkelijke stad in een aangename ligging op de Garonne tussen Toulouse en Bordeaux; eertijds had ze toebehoord, evenals de Agenais, aan de koning van En-geland, maar toen koning Richard zijn zuster Johanna uithuwelijkte aan de graaf van Toulouse, Raimond, gaf hij aan deze laatste Agen en de Agenais als bruidsgift van zijn zuster⁵⁰. Nu had de heer paus aan onze graaf de opdracht gegeven met de hulp van de kruisvaarders zowel de ketters als de misdadigers te bevechten.

[318] Na Saint-Antonin kwamen we zonder omwegen te Montcuq dat aan de graaf van Toulouse toebehoorde. We signaleren even dat de forten die we onderweg tegenkwamen, verlaten waren door hun inwoners uit vrees voor de kruisvaarders. Gezien ze enig gevaar konden betekenen voor de christenen, liet de graaf ze met de grond gelijk maken of in de fik steken. In dezelfde periode werd in de buurt van Saint-Antonin Caylus, een opmerkelijke stad van de graaf van Toulouse, opnieuw veroverd dank zij de tussenkomst van de edele en loyale graaf Baudouin; onze graaf had deze plek reeds onderworpen maar het jaar te voren hadden de inwoners de stad uitgeleverd aan de graaf van Toulouse. Toen de inwoners van Montcuq vernamen dat de onzen naderden, namen zij van schrik de vlucht en ontruimden de stad. Deze was goed gelegen op een vruchtbare grond en onze graaf gaf ze aan graaf Baudouin, broer van de graaf van Toulouse.

[319] Van daar zetten we onze mars verder en kwamen we op twee mijl van de stad Penne, in de Agenais. De graaf van Toulouse had de bewaking ervan toevertrouwd aan een van zijn seneschalken, Hugues d'Alfaro, ridder uit Navarra, aan wie hij daarenboven zijn onwettige

---

⁵⁰ Niet zonder voorwaarden: zij en de kinderen uit het huwelijk hielden het als leen van de koningen van Engeland als hertog van Aquitanië en zouden hem dienen met vijfhonderd man gedurende een maand op hun kosten als de Engelsen oorlog zouden voeren in Aquitanië. Johanna was derde vrouw van de graaf.

dochter ten huwelijk had gegeven. Toen deze ridder vernam dat de graaf van Montfort naderde, recruteerde hij ongeveer vierhonderd sterke en goedbewapende baanstropers: hij joeg alle valide mannen uit de stad van de grootste tot de kleinste, trok zich terug met zijn baanstropers in de donjon die hij overvloedig vulde met levensmiddelen en wat hem nodig scheen voor de verdediging en bereidde zich op de weerstand voor. Bij dit nieuws besloot de graaf deze plek te belegeren.

[320] Maar na beraad met de zijnen wou de graaf zich eerst naar Agen begeven om de onderwerping van de stad te bekomen. Hij koos in het leger enkele ridders om hem te escorteren en ging naar Agen terwijl de anderen in het kamp bleven om zijn terugkeer af te wachten. In Agen werd hij ontvangen met eerbetoon en de inwoners erkenden hem als hun heer, legden de eed van trouw af en gaven de stad over. Nadat dit alles geregeld was ging de graaf terug naar het kamp om Penne te belegeren.

[321] In het jaar 1212 van de Menswording, op zondag 3 juni in de zeer vroege morgen, kwamen we bij de wallen van Penne om er het beleg te leggen met de hulp van de Heer. Hugues d'Alfaro, bewaker van de burcht over wie we reeds spraken, die het leger van kruisvaarders zag naderen, stak de voorstad in brand en trok zich terug met zijn baanstropers in de meestertoren. De stad Penne betrok een zeer uitzonderlijke plaats in het gebied van Agen; gebouwd op een bevallige hoogte was ze aan alle kanten omgeven door brede en vruchtbare valleien: aan de ene kant was de nuttige rijkdom van de bebouwde grond als een soort tooisel, aan de andere kant de bevallige uitgestrektheid van de weiden, hier de bevallige charme van de bossen, daar de hoopvolle uitgestrektheid van de wijnvelden; zij was daarenboven begunstigd door de gezondste lucht die men kon wensen en de door de schoonheid en de overvloed van de waterwegen die haar omringden. De meestertoren die een immense natuurlijke rots als fundament had en die omgeven was door uiterst dikke muren, leek bijna oninneembaar. De koning van Engeland, aan wie de burcht van Penne had toebehoord zoals we al zeiden, had deze donjon uiterst krachtig versterkt en had er een put laten in graven, want de stad was als het ware het hoofd en de sleutel tot heel het Agenaise grondgebied. Bovengenoemde ridder Hugues d'Alfaro, aan wie de graaf van Toulouse de bewaking van de stad had toevertrouwd, had de donjon bevolkt met goedbewapende elitestrijders, levensmiddelen, steenmortieren, hout, ijzer en alles wat nodig was voor de verdediging, zodat hij niet kon geloven dat de donjon kon ingenomen worden eer lange jaren voorbijgingen; daarbij had hij nog binnenin twee smidsen, een oven, een molen onder de beschutting van heel het verdedigingswerk; hij verwachtte de belegering bijna met sereniteit.

[322] Toen de onzen voor de wallen aankwamen, stelden ze hun tenten in de ronde op. Op het ogenblik zelf dat we de tenten opstelden kwamen enkele belegeraars naar buiten en bestookten de onzen met pijlen. Enkele dagen later, in de brandende voorstad, richtten de belegeraars steenmortieren op om de meestertoren te bombarderen; toen de belegerden dat zagen richtten zij ook steenmortieren op om onze machines te bestrijden en ze hinderden de onzen duchtig door veelvuldig grote rotsblokken af te schieten. Naderhand richtten de onzen nog andere steenmortieren op, maar ondanks het niet ophoudend geschut dat de kamers van de donjon vernietigde, verzwakten onze machines de buitenmuren van de donjon maar weinig of niet. Dit gebeurde in de zomer en het was zeer warm, het was rond het feest van Johannes de Doper.

[323] We menen niet te mogen verzwijgen dat onze graaf weinig kruisridders had, alhoewel hij er veel te voet had. Daaruit vloeide voort dat elke aanval die door de onzen gericht was tegen de donjon maar matig of niet kon slagen. Op een dag, toen de onzen de donjon aanvielen, namen ze een houten palissade in op weinig afstand voor de muren maar de belegerden gooiden een hagel stenen van over de muur en verplichtten de onzen weldra de palissade te verlaten die zij ingenomen hadden, en, omdat de onzen zich hadden teruggeplooid onder hun tenten, deden de belegerden een uitval ondanks de verzengende hitte, met de bedoeling onze tuigen in brand te steken en ze brachten vuur, stro en andere ontvlambare stoffen mee, maar, omwille van de viriele tegenstand van de onzen konden zij niet alleen onze machines niet in brand steken, maar ze slaagden er zelfs niet in ze te benaderen. Dat was niet de enige uitval van de vijanden, verscheidene keren deden ze een uitval en bestookten ze de onzen zoveel als ze konden.

[324] Ik woonde deze belegering bij met de eerbiedwaardige bisschop van Carcassonne, over wie ik herhaaldelijk gesproken heb; hij oefende de functies uit van vice-legaat in het leger van de Heer op bevel van de aartsbisschop van Narbonne, oud-abt van Cîteaux die zelf legaat was zoals wij het vaak hebben vermeld; hij wijdde al zijn vrije tijd aan de prediking en aan de zaken die de belegering aangingen met zo'n geestesvuur en ongelooflijke inzet van fysieke kracht. Om samen te vatten, wij waren zo onder de druk van een ononderbroken reeks zorgen dat we nauwelijks de tijd hadden om ons voedsel en een weinig rust te nemen.

[325] Laten we niet vergeten te zeggen dat gedurende de belegering van Penne, al de heren van de Agenais bij de graaf kwamen, hem hulde brachten en van hem hun leengoed kregen.

[326] Ondertussen hadden Gui de Montfort, broer van onze graaf, Robert, aartsbisschop van Rouaan, Robert, verkozen bisschop van Laon, de aartsdiaken Guillaume de Paris, de vidame van Picquigny en Enguerrand de Boves, aan wie onze graaf een deel van de gronden van de graaf van Foix als leen had gegeven, en vele andere kruisvaarders Carcassonne verlaten en hadden de richting van het land van Foix genomen. Toen ze aankwamen bij Lavelanet, namen ze het stormenderhand in en ze vermoordden er de verdedigers. Bij dit nieuws werden de plaatsen in de omgeving in brand gestoken door hun bewoners die vluchtten voor de onzen naarmate zij ze op hun weg vonden, en ze werden verwoest van boven tot onder. Van daaruit stapten ze naar Toulouse en verwoestten ze volledig bepaalde zeer sterke vestingen die reeds geëvacueerd waren. Ten gevolge van de inname van Lavelanet kwamen ze niemand tegen die hen op een plaats durfde opwachten, zelfs al waren die zeer sterk; want een zeer grote terreur had zich meester gemaakt van de bewoners van deze streek.

[327] Terwijl bovengenoemde kruisvaarders zich op die manier moedig gedroegen, gaf onze graaf het bevel dat zij bij hem zouden komen voor Penne, want de kruisvaarders die bij hem waren wilden bijna allen naar huis keren bij het verstrijken van hun veertigdagenplicht. De vernoemde kruisvaarders gingen dus in gedwongen pas naar de graaf. Ze kwamen op een dag aan bij Penne-in-het-Albigenzische, uiterst versterkte plaats die nog steeds weerstond aan onze graaf en aan de christenheid en die nog steeds vol zat met baanstroppers. Bij de aankomst van de kruisvaarders deden de belegerden een uitval en ze doodden één van onze ridders, maar de onzen wouden niet langer tijd verprutsen aan de inname van deze

plaats, want onze graaf riep ze, en ze vertrokken in allerijl van daar, na de verwoesting van de wijngaarden en de oogsten, en ze gingen hals over kop naar onze graaf. Na het vertrek van de onzen, die daar slechts enkele dagen gekampeerd hadden, kwamen de verdedigers van de burcht bij het graf van de ridder die gedood was geworden, groeven het graf op, sleepten hem over de pleinen en gaven hem als prooi aan de wilde dieren en aan de prooivogels. Wat een goddeloze woede! Wat een ongehoorde wreedheid!

[328] De bovengenoemd kruisvaarders kwamen uiteindelijk bij onze graaf bij het beleg van Pennein-Agenais⁵¹ en hij verwelkomde ze met een grote vreugde. Onmiddellijk werden de troepen verdeeld rondom de stad en de tenten opgesteld bij de wallen. De graaf en zijn ridders waren het beleg begonnen langs de westkant en daar waren onze machines in batterij opgesteld. Gui de Montfort, broer van de graaf, stelde zijn tent op in de tegenovergestelde richting, dus in het oosten, stelde ook een machine op aan die kant en begon krachtadig de stad aan te vallen. Wat zal ik daar aan toevoegen? Nog meerdere andere oorlogstuigen waren rond de stad opgesteld; gezien het ons onmogelijk is om in detail alle incidenten van de belegering te verhalen, laat ons tot de essentie komen. Wanneer onze graaf moest erkennen dat al onze machines er niet in slaagden een bres te openen, liet hij er een andere bouwen, veel groter dan de vorige.

[329] Terwijl men dit tuig klaar maakte wouden de aartsbisschop van Rouaan, de bisschop van Laon en de andere kruisvaarders die met hen gekomen waren, vertrekken, want ze hadden hun veertig dagen gedaan. Elke dag waren er zo kruisvaarders die het kamp verlieten na hun veertig dagen en er kwamen er weinig of geen toe. De graaf, die zag dat hij bijna alleen ging overblijven, was vol angst en begaf zich naar de voornaamste heren van het leger en smeekte hen de zaak van Christus niet in zo'n gevaar achter te laten maar nog een weinig tijd te blijven want men vertelde dat een menigte kruisvaarders die van het noorden kwamen, te Carcassonne was aangekomen, en dat was louter waarheid. Laat ons niet verzwijgen dat de provoost van Keulen en alle adellijke en talrijke Germaanse kruisvaarders die met hem gekomen waren, of na hem, het leger reeds verlaten hadden. Wanneer de verkozen bisschop van Laon de beden van de graaf had aanhoord, ging hij er niet op in, hij gaf als voorwendsel zijn slechte gezondheid en niets kon hem weerhouden; bijna al de anderen handelden evenzo. Alleen de aartsbisschop van Rouaan, wiens gedrag in dienst van God lofzuigingen waard was, die op eigen middelen een groot aantal ridders onderhield en een groot huispersoneel, zei edelmoedig ja zoals dat past voor een edelmoedig man en hij bleef bij de graaf tot de aankomst van nieuwe kruisvaarders; dan, met permissie van de graaf, keerde hij naar zijn thuisbasis, met eer beladen.

[330] Na het vertrek van de gekozen bisschop van Laon en van het grootste deel van het leger, begon de eerbiedwaardige aartsdiaken Guillaume de Paris, een man met een grote standvastigheid en een wonderbare moed, zich vol vuur bezig te houden met alles wat de belegering betrof. De bisschop van Carcassonne was naar Carcassonne getrokken voor bepaalde zaken. Gedurende die tijd beëindigde men de bouw van de grote machine waarover we hoger spraken en, wanneer ze af was, liet de aartsdiaken ze oprichten van een bepaalde kant tegen de wallen; deze fameuze machine gooide, omdat ze groot was, zware stenen en zo werden stap voor stap de wallen aan het wankelen gebracht.

---

⁵¹ Dit is niet Penne in het Albigenzische, waarvan te voren sprake.

[331] Enkele dagen later doken de kruisvaarders op naar wie we reeds zo dikwijls hebben verwezen: de abt van Saint-Remy van Reims, een abt van Soissons, de deken van de kathedraal van Auxerre die later voor Penne zou sterven en de aartsdiaken van Châlons, een belangrijk en geleerd man, vergezeld door een groot aantal ridders en priesters. Na hun aankomst verliet de eerbiedwaardige aartsbisschop van Rouaan het kamp met de toelating van de graaf en hij keerde terug naar huis. De pas aangekomenen begonnen hevig te werken aan de aanval op de stad.

[332] Een dag verdreven onze vijanden hun vrouwen en arme lieden die daar gebleven waren, uit hun stad en stelden ze bloot aan de dood, dit om minder monden te voeden te hebben, maar onze graaf weigerde de uitgestotenen te doden en beperkte er zich toe ze terug te drijven naar de stad. Wat een adeldom die een leider waardig is, nietwaar! Hij verwaardigde zich niet deze te doden die hij niet gevangen genomen had en oordeelde dat er geen enkele eer zou voortvloeien uit de dood van deze die hij niet gevangen genomen had door een overwinning.

[333] Nadat onze machines lange tijd de meestertoren hadden gebombardeerd en er de kamers en de ondergrondse schuilplaatsen zwaar beschadigd hadden, nadat de pas opgestelde machine was begonnen met de muren zelf van de toren te verzwakken, gaven de belegerden zich rekenschap dat ze niet langer zouden kunnen weerstaan en dat, als de stad stormenderhand werd aangevallen, ze allen over de kling zouden gejaagd worden. Ze stelden daarenboven vast dat ze geen enkele hulp van de graaf van Toulouse kregen en ze onderhandelden met de onzen over de capitulatie onder deze voorwaarden: zij boden aan de stad uit te leveren aan de graaf van Montfort op voorwaarde dat men hen liet vertrekken met hun wapens⁵².

[334] Wanneer de graaf dit vernam, hield hij beraad met de zijnen om te weten of hij dit voorstel van de vijand zou aanvaarden. De onzen merkten op dat bijna alle kruisvaarders op het punt stonden te vertrekken na hun veertig dagen en dat de graaf bijna alleen zou achterblijven; ze namen in overweging dat de belegerden nog lang hun weerstand zouden kunnen verlengen; ze meenden dat de graaf nog vele andere en dringender zaken te doen had (de winter stond voor de deur gedurende dewelke ze de belegering niet verder konden zetten); alles goed beschouwd rieden ze de graaf aan de capitulatievoorwaarden te aanvaarden die de vijand hem voorstelde. In 1212 van de Menswording, in de maand juli, op het feest van Sint Jacob, nam de edele graaf bezit van de edele stad Penne die door de vijand geëvacueerd werd.

[335] De volgende dag kwam de eerbiedwaardige aartsbisschop van Reims, Aubry, man van een bijzondere goedheid die de meest verknochte sympathie voor de zaak van Jezus Christus uitstraalde, toe met de cantor van Reims en enkele kruistochters.

[336] Wij menen niet te kunnen verzwijgen dat, gedurende de belegering van Penne, onze graaf aan Robert Mauvoisin vroeg om naar Marmande te gaan, een redelijk belangrijke stad

---

⁵² Zie ook *Canzo*, 115.

die aan de graaf van Toulouse had toebehoord, om er bezit van te nemen in naam van onze graaf en er de verdediging van te verzekeren. Dit zeer nobel personage, alhoewel hij leed aan een zeer ernstige ziekte, verre van terug te deinzen voor de vermoeden en de ziekte die hem uitputte in te roepen, aanvaardde met nobele dienstvaardigheid. Het is van hem, van zijn doordachte vooruitziendheid en zijn heilsame raadgevingen dat hoofdzakelijk het lot van onze graaf en zelfs heel de zaak van Christus afhing. Robert ging naar de vermelde stad en werd met eerbetoon ontvangen door de inwoners; meerdere sergeanten van de graaf van Toulouse daarentegen, aangesteld voor de bewaking van de donjon, weigerden zich over te geven en begonnen de weerstand met de verdediging van de donjon. Bij dit zicht liet de moedige man die Robert was onmiddellijk een mangannel opstellen voor de donjon; nadat hij enkele stenen had laten gooien, kapitulcerden de sergeanten. Robert verbleef enige tijd in de stad en kwam daarna opnieuw naar Penne bij de graaf.

[337] Na de inname van Penne en het installeren van een garnizoen aldaar besloot onze graaf een versterkte plaats in de omtrek te gaan belegeren, met name Biron, dat door de graaf van Toulouse aan de verrader Martin Algai was gegeven. Deze, zoals we eerder hebben gezegd, had zich bij onze graaf aangesloten maar had hem daarna verraderlijk verlaten⁵³; hij verbleef nu te Biron en wou er de komst van deze kruistochters afwachten en het gebeuren bewees dat het een beslissing was van de Voorzienigheid. De onzen kwamen toe voor de wallen en begonnen de belegering, daarna gingen ze ten aanval en klommen op de muren met veel inspanningen en huzarenstukjes en ze namen met man en macht de buitenwijken in. De belegerden zochten een toevlucht in de donjon. Daarna gaven ze zich reukenschap dat ze niet konden weerstaan. Ze vroegen om te onderhandelen; ze waren bereid de donjon over te geven met behoud van leven. De graaf wou op geen enkele manier aanvaarden, maar hij vreesde dat men in het geheim de verrader Algai zou laten ontsnappen en zijn arrestatie was het voornaamste doel van de belegering; hij bood dus zijn tegenstanders aan dat, als ze de verrader in zijn handen uitleverden, hij de dreiging van een imminente dood zou wegnemen. Bij dit nieuws stormden de tegenstanders gretig weg, namen Martin en brachten hem bij de graaf; deze maakte er zich meester van en bood hem aan te biechten zoals hij de gewoonte had dit aan te bieden aan alle veroordeelden als goede katholiek die hij was. Vervolgens liet hij hem aan de staart van een paard binden en door het kamp slepen om hem uiteindelijk op te hangen aan de galg, zoals hij het verdiend had.

[338] Toen dit gedaan was kwam de graaf terug naar Penne. Hij kreeg er het bezoek van een zekere heer, de machtigste van Gascogne, Gaston de Béarn, verfoeilijke man, trouwe medestander van de graaf van Toulouse. Deze wenste een onderhoud met het oog op een akkoord. Gezien ze die dag daartoe niet konden komen gaf onze graaf hem een ander onderhoud te Agen. Maar deze vijand van de vrede schond zijn verbintenis en weigerde er naartoe te gaan.

[339] Gedurende die tijd kwamen de edele gravin van Montfort, de eerbiedwaardige bisschop en ikzelf terug van Carcassonne om ons bij de graaf te voegen, vergezeld van een klein aantal kruisvaarders te voet. Ik moet zeggen dat gedurende onze reis veel van onze

---

⁵³ Zie 274.

gezellen onderweg in zwijm vielen omwille van de hevige warmte van de zomer en de moeilijkheden van de weg. De eerbiedwaardige bisschop en de nobele gravin namen ze, uit medelijden met hun beproevingen, heel de dag achterop; soms zelfs lieten beide twee kruisvaarders op hun paard hijsen en liepen zij te voet. Wat een vroom medevoelen van de bisschop, wat een adellijke nederigheid van de gravin! Toen we Cahors bereikten, gehaast op weg naar de graaf, zei men ons dat in de omgeving bepaalde plaatsen als toevlucht dienden voor de baanstropers en de vijanden van de Kerk. Wij gingen die kant op en, ondanks ons klein aantal, vluchtten onze vijanden die bedrogen werden dank zij de miraculeuze tussenkomst van de goddelijke zachtmoedigheid en ze lieten meerdere versterkte plaatsen achter zich die we vernielden. En dan kwamen we bij de graaf te Penne.

[340] Na regeling van dit alles hield de graaf beraad met de zijnen en besloot Moissac, dat toebehoorde aan de graaf van Toulouse, te gaan belegeren. We kwamen aan bij de wallen van de stad op de vooravond van de Ten Hemelopneming van de Maagd Maria en we begonnen het beleg.

[341] De stad Moissac was gebouwd aan de voet van een heuvel in een vlakte bij de Tarn op een aangename en zeer vruchtbare plek. De naam komt van 'Moys' wat water betekent, omwille van de talrijke klare bronnen die zich binnen de muren bevinden. Bij het nieuws van ons naderen riepen de inwoners een groot aantal baanstropers en Tolozanen op om hen te steunen in de weerstand tegen de onzen. Deze baanstropers waren misdadige en kwaadaardige lieden; inderdaad, alhoewel Moissac het interdict had opgelopen door de legaten van de paus omwille van hun steun aan de ketters en de aanvallen tegen de Kerk met de medeplichtigheid van de graaf van Toulouse, lieten deze baanstropers, om uiting te geven aan hun misprijzen voor God en voor ons, de klokken van de kerk - die zeer mooi en groot was - op elk uur van de dag met volle kracht luiden⁵⁴: men zei inderdaad dat de koning van Frankrijk, Pepijn, in deze stad een klooster had gesticht met duizend monniken.

[342] Een weinig later liet de graaf de oorlogstuigen in gereedheid brengen en bij de wallen plaatsen. Het bombardement begon de buitengordel een beetje te verzwakken maar de belegerden stelden ook hun machines in batterij op en bestookten de onzen. De eerbiedwaardige mannen, leiders en meesters van deze onderneming, de bisschop van Carcassonne en de aartsdiaken Guillaume de Paris, hielden zich vol vuur bezig met alles wat rond de belegering draaide. Ook de aartsbisschop van Reims was daar en hij maakte zich uitermate verdienstelijk in de zaak van Jezus Christus; dikwijls gaf hij een kleine preek en monterde hij de kruisvaarders op en, in alles wat het beleg aanging, stond hij nederig in met zijn persoon en hij gaf vrijgevig van zijn geld.

[343] Zekere dag deden de belegerden een uitval en kwamen op onze tuigen af om ze te vernietigen. Maar de graaf kwam toegelopen met enkele van de onzen die gewapend waren en hij drong de vijanden terug in de donjon. In deze strijd schoot een van de belegerden een pijl naar onze graaf en verwonde hem aan de voet. Daarenboven werd een jonge kruisvaarder, neef van de aartsbisschop van Reims, gevangen genomen, door de stad gesleept, ge-

---

⁵⁴ Bij een interdict was elk klokkegelui streng verboden.

dood, schandelijk verminkt en zijn lichaam werd ons bij deeltjes toegeworpen. De eerbiedwaardige aartsbisschop, oom van het slachtoffer, berustte in deze rouw met grote gelijkmoedigheid voor de dienst van Jezus Christus, alhoewel hij een bijzondere genegenheid voelde voor zijn neef. Moedig verborg hij zijn smart en gaf zo aan heel het kamp een bijzonder voorbeeld van zijn zielegrootheid.

[344] Laten we er aan toevoegen dat, bij het begin van het beleg, de zwakheid van onze effectieven ons niet toeliet de wallen langs alle kanten te omgeven, bijgevolg deden de vijanden elke dag uitvallen, bestegen de heuvel die de stad beheerste en bestookten brutaal het kamp. De kruisvaarders trokken de berg op hen tegemoet en ze vochten heel de dag. Telkenmale de tegenstrevers een kruisvaarder doodden, vormden ze een kring rond het lichaam en doorstaken het met hun degen, ten teken van misprijzen tegenover ons. Zo groot was hun wreedheid dat het zien van een lijk niet voldoende was maar ze voegden er nieuwe verwondingen aan toe: ieder, zo talrijk als ze waren, doorboorde het lijk met zijn zwaard. Wat een strijd zonder eer, wat een razernij van de slechten!

[345] Onder deze en andere dergelijke gebeurtenissen begonnen van dag tot dag versterkingen aan te komen uit het Noorden van Frankrijk: Renaud, bisschop van Toul in persoon, daagde op een mooie dag op met andere kruisvaarders. Nu we met meer waren bezetten de onzen de heuvel en gezien nog andere kruisvaarders allengs toekwamen werd de stad omgeven langs alle kanten. Toen ze dit zagen durfden de belegerden niet meer zo gemakkelijk uitbreken als ze gewoon waren.

[346] Laat ons ook zeggen dat, voor de totale omsingeling van de stad, de baanstropers naar buiten kwamen en de heuvel opgingen als ze zagen dat de bisschop van Carcassonne een sermoen hield om de menigte op te beuren; ze schoten met hun kruisboog in het midden van de toehoorders, maar dank zij de goddelijke genade konden zij niemand verwonden.

[347] Op een andere dag, toen ikzelf een beetje korter bij de wallen kwam, ik die maar een gewone cisterciënzer monnik ben, om de kruisvaarders aan te moedigen bij de maneuvers met de machine, spande een van de baanstropers, zonder respect voor het feit dat ik een monnik ben, zijn kruisboog strak op en mikte op mij met een vlijmscherpe pijl; ik was op dat ogenblik te paard, de pijl drong in mijn habijt tot op een duim of minder van mijn huid en pinde zich vast in het zadel van het paard. Ik heb niet de verwaandheid deze gebeurtenis toe te schrijven aan mijn verdiensten, maar ik denk dat de hemelse goedertierenheid het zo beval om te beletten dat de vijanden van het geloof, als ze een monnik raakten, zo een grote overwinning zouden boeken en hierin en voorwendsel zouden vinden om hun aanvallen verder te zetten.

[348] Het is ons onmogelijk in detail al de momenten van dit beleg te vertellen, laat ons dus naar de ontknoping gaan. Na een langgerekt bombardement dat de wallen van de stad verzwakte, liet onze graaf een machine, "kat" genoemd in de volkstaal, bouwen en wanneer ze gebouwd was, gaf hij het bevel haar te rijden tot bij de zeer brede, zeer diepe, vol water staande gracht. Maar de belegerden hadden meerdere houten hindernissen gebouwd voor de gracht en, achter die palissades, hadden ze een andere gracht gegraven; in de tussen-

ruimte tussen deze twee grachten hielden ze voortdurend troepen gereed die dikwijls uitval-
len deden om de onzen lastig te vallen; meer nog, ze hadden op dezelfde plek een mangannel
opgericht om onze steenmortieren te bestrijden. Inmiddels werd de “kat” waarover we gespro-
ken hebben, tot bij de eerste gracht geschoven. Zij was bedekt met frisse ossenhuiden om te
beletten dat de vijand ze in brand stak. Maar die hadden een grote steenmortier opgesteld
die gedurig de kat bombardeerde om ze te vernielen.

[349] Toen de kat de eerste gracht had bereikt, bleef er de onzen alleen nog deze te dempen
van achter de machine. Zekere dag, na zonsondergang, deden de belegerden een uitval,
met vuur, droog hout, stro, pluïswol, gezouten vlees, vet, olie en andere brandbare produkten
om onze machine in brand te steken. Hun kruisboogschutters verwondden daarenboven zwaar
de verdedigers van onze kat. Wat vertel ik erbij? De vlammen breken uit tot op grote hoogte;
wij zijn allen ongerust. Onze graaf en zijn broeder Gui waren beide binnen de machine. Terwijl
onze vijanden gedurig brandbare produkten gooiden, gooiden de onzen voortdurend en met
veel moeite wijn, water en aarde op de brand; enkele die met ijzeren haken uitgerust waren,
trokken de stukken vlees en de potten met olie die de belegerden hadden gegooid uit het
vuur. Zo onttrokken de onzen onze machine aan het vuur, na ongelooflijke zware inspannin-
gen te wijten aan de warmte en de vermoeidheid, wat men niet kon aanzien zonder te wenen.

[350] De volgende morgen trokken onze kruisridders hun wapens aan en bestormden de
stad ten allenkant: zij geraakten met grote durf binnen in de eerste gracht en met veel moeite,
volharding en huzarenstukjes doorbraken ze de houten barrelen; de belegerden die opge-
steld stonden achter de barrières en in de barbacades, verdedigden deze met al hun krach-
ten.

[351] Onder de aanvallen liepen de bisschop van Carcassonne en ikzelf midden in de troe-
pen en wij spoorden de onzen aan tot de strijd. Aan de overkant tegenover de stad stonden
de aartsbisschop van Reims, de bisschoppen van Toul en Albi, de aartsdiaken Guillaume de
Paris en de abt van Moissac in persoon met enkele monniken en andere geestelijken van
het leger. In het wit gekleed, blootsvoets, hielden zij een kruis en relikwieën voor zich en
zongen met luide stem het *Veni Creator Spiritus* en dit op een doordrongen toon om de
goddelijke hulp af te smeken. De Heilige Geest verhoorde hun gebed. Toen zij aan het vers
Hostem repellas longius, dat ze driemaal herhaalden, gekomen waren, verlieten de tegen-
standers, door schrik bevangen en achteruit gedrongen door de tussenkomst van God, hun
barbacades en sloten zich op in de ringmuur van hun wallen⁵⁵.

[352] Inmiddels kwamen de inwoners van Castelsarrasin - een plaats in de nabijheid die aan
de graaf van Toulouse toebehoorde - onze graaf vinden en maakten hem de stad over. Daar-
enboven stuurde de graaf zijn broeder Gui en graaf Baudouin, broeder van de graaf van
Toulouse, met enkele andere ridders naar Verdun-sur-Garonne, een belangrijke plaats in het
graafschap Toulouse, op vijf mijlen van deze stad. De inwoners gaven zich zonder weerstand
aan onze graaf over. Zo ook onderwierpen zich al de steden in de omgeving met uitzonde-
ring van Montauban.

---

⁵⁵ Deze truc lukte hier voor de tweede keer. Zie 226.

[353] Toen de inwoners van Moissac vernamen dat de steden die hen omringden zich overgeven hadden aan onze graaf en toen ze de onmogelijkheid van een langere weerstand vaststelden, stuurden zij onderhandelaars om vrede te vragen. De graaf overwoog dat de stad nog voldoende sterk was om niet stormenderhand ingenomen te kunnen worden zonder aan velen van de onzen het leven te kosten; hij overwoog daarenboven dat als de stad stormenderhand werd ingenomen, zij verwoest zou zijn, alhoewel ze zeer mooi was en eigendom van monniken, en dat alle verdedigers zouden omkomen zonder onderscheid. Hij verklaarde dat hij de capitulatie aanvaardde op volgende voorwaarden: uitlevering van alle baanstropers en van al wie gekomen waren om de stad te verdedigen, eed van de inwoners op de heilige evangeliën dat zij de christenen niet meer zouden bestrijden. Toen dat geregeld was, de baanstropers en de Tolozanen waren uitgeleverd, nam de graaf de stad in ontvangst, gaf ze daarna terug aan de abt, maar hield de rechten die de graven van Toulouse er in bezit hadden voor zich; lang voor de belegering had de abt de stad verlaten omdat de inwoners weigerden hem te gehoorzamen. Onze kruisridders wierpen zich op de baanstropers en slachten ze gretig af. We menen niet te mogen voorbijgaan aan het feit dat Moissac, dat belegerd werd vanaf de vooravond van Onze Lieve Vrouw Hemelvaart, ingenomen werd op de dag van haar Geboorte⁵⁶. Dat men dus hierin de tussenkomst van de Gelukzalige Maria in vinde⁵⁷.

[354] Bij het verlaten van Moissac besloot de graaf Saverdun te belegeren, nabij Foix, in het bisdom Toulouse. Deze plaats had de suzereniteit van onze graaf verworpen en de graaf van Foix, die haar in zijn bezit had, maakte er gebruik van om Pamiers te verontrusten. Inmiddels waren enkele adellijke Duitse kruisridders toegekomen te Carcassonne en zij waren naar Pamiers begeleid door Enguerrand de Boves - aan wie onze graaf het grootste gedeelte van het graafschap Foix als leen had gegeven, zoals we gezegd hebben - en door andere kruisridders die het land van Carcassonne bewaakten. De graven van Foix en Toulouse waren te Saverdun. Onze ridders en de Duitse kruisridders verlieten Pamiers om zich in alle haast naar Saverdun te begeven. Bij dit nieuws ontvluchtten de graven van Foix en Toulouse Saverdun dat Enguerrand zonder weerstand of strijd heroverde.

[355] Inmiddels kwam onze graaf met troepen toe vanuit Moissac. Toen ze Saverdun naderden, liet hij zijn leger de opmars verder zetten naar die plaats, terwijl hijzelf naar Pamiers ging waar de Duitse kruisridders waren; hij nam ze met zich mee, reed te paard voor de burcht van Foix, en ging toen naar het leger dat Saverdun verlaten had voor Auterive. De inwoners van Auterive waren gevlucht toen de onzen naderden en hadden hun stad achtergelaten; onze graaf plaatste er een garnizoen want Auterive, dat gelegen was tussen Toulouse en Foix, liet hem toe de verbindingswegen van zijn vijanden te hinderen.

[356] Toen dit gedaan was besloot de graaf het gebied van de graaf van Comminges binnen te rukken, hij ging naar een bepaalde plaats bij Toulouse, met naam Muret. Het was een lieflijk stadje op de oevers van de Garonne. Door schrik bevangen toen we naderden, gingen

---

⁵⁶ 8 september 1212.

⁵⁷ Wat Pierre des Vaux-de-Cernay niet vermeld: de inwoners moesten het plunderen van hun huizen met goud afkopen. Evenmin dat de abt van Moissac een brief stuurde naar de koning om te klagen over de kruisridders.

de bewoners op de vlucht en zochten een toevlucht te Toulouse, enkele onder hen staken de lange houten brug in brand die over de Garonne liep en langswaar wij voorbij moesten. Toen we voor de stad kwamen waar de brand van de brug ons belette binnen te gaan, staken de graaf en meerdere van de onzen al zwemmend over en dat niet zonder groot gevaar, want het water was diep en snel. De rest van het leger stelde zijn tenten op langs de andere kant van de stroom. De graaf liep naar de brug met enkele van de zijnen en met grote moeite doofde hij het vuur, maar niemand kon er over zonder zijn leven te wagen omwille van een overvloedige regen en het wassen van de stroom.

[357] 's Avonds stelde de graaf vast dat bijna al zijn ridders en zeker de struisten, al zwemmend waren overgestoken en de stad binnengegaan, terwijl de voetgangers en de minder sterken, die niet in staat waren over te steken, aan de andere kant van de stroom gebleven waren. Hij riep zijn maarschalk en zei hem: "Ik wil naar het kamp." De maarschalk antwoordde: "Wat ga je daar doen? Het gros van het leger is in de stad. Op de andere oever blijft er alleen voetvolk; daarenboven staat het water zo hoog en vloeit het zo snel dat het nu onmogelijk is over te steken. En uiteindelijk zouden de Tolozanen daar kunnen komen en u doden, u en al die kruisridders ginds." Inderdaad, zij die te Toulouse waren, in groten getale en goed gewapend, hadden zonder moeite het kamp van de kruisridders kunnen innemen, omdat onze ridders die reeds binnen Muret waren niet naar het kamp terug konden noch hen gaan helpen op geen enkele wijze. De graaf antwoordde aan de maarschalk: "God verhoede dat ik uw raad opvolg! De armen van Christus staan bloot aan dood en zwaard en ik zou in mijn schuilplaats blijven! Dat de wil van God gebeure wat mij betreft. Ik ga zeker en ik blijf bij hen." Dadelijk verliet hij de stad, zwom over en ging naar het kamp van het voetvolk; hij bleef er meerdere dagen met een klein aantal ridders (vier of vijf ongeveer) tot de brug was hersteld en heel het leger kon oversteken. Wat een daad, een leider waardig, wat een onoverwinnelijke moed! Hij weigerde met de ridders in de stad te blijven vanaf het moment dat de arme kruisvaarders blootgesteld waren aan het gevaar in de open vlakte.

[358] Gedurende het verblijf van onze graaf te Muret kreeg hij het bezoek van de bisschoppen van Comminges en Couserans, eerbiedwaardige van God vervulde mannen, die voor de zaak van Jezus-Christus een bijzondere sympathie hebben en ertoe bijdragen door hun daden. Het is op hun advies en door hun tussenkomst dat de graaf naar deze streek was gekomen; zij raadden hem dus aan zijn opmars verder te zetten en het grootste deel van Gascogne in ontvangst te nemen zonder slag of stoot. De graaf gaat in alle haast naar Saint-Gaudens dat aan de graaf van Comminges toebehoort. De inwoners ontvangen hem met vreugde en maken hem de stad over. Daar kwamen de heren van het land bij hem en brachten hem leenhulde en namen hun lenen opnieuw in bezit. Wat voeg ik eraan toe? In weinig tijd veroverde hij het hele graafschap zonder strijd. Nog meer, hij waagde zich in de bergen in de richting van Foix en verwoestte het grootste deel van het land van Roger de Comminges, neef van de graaf van Foix. Deze graaf had leenhulde gebracht aan onze graaf bij het beleg van Lavaur, zoals we vroeger gezegd hebben, maar daarna verwierp deze ellendeling en onbetrouwbare man zijn suzereniteit.

[359] Inmiddels werkte de bisschop van Carcassonne, die zich met enkele kruisvaarders teruggetrokken had te Muret, vol vlijt aan de verdediging van deze stad. Toen onze graaf in

Gascogne het programma afgewerkt had dat hij zich had opgelegd, kwam hij terug naar Muret; hij had weinig ridders bij zich, behalve de graaf van Toul en enkele anderen. Ondanks het kleine aantal reed onze graaf herhaaldelijk tot aan de poorten van Toulouse; de vele goed bewapende verdedigers van de stad durfden het niet aan een uitval te doen tegen hem; hij van zijn kant verwoeste alles in de omgeving en ruïneerde hun versterkte plaatsen onder hun ogen. Toulouse was toen overbevolkt, want de ketters uit Béziers, van de Carcassès, en de omgeving van Toulouse, de aanstichters tot ketterij en baanstropers aan wie hun bezit ontnomen was door het oordeel van God, waren naar Toulouse gevlucht en hadden het zo bevolkt dat de kloosters van de stad, na het uitdrijven van de kanunnikken, omgevormd waren in schapenstallen voor de kuddes en stallen voor de paarden. Ach Tolosa, kettersnest, ach tenten van schurken! Laat ons nauwkeurig vertellen op welke manier toen Toulouse teneergedrukt was en bijna belegerd: aan de ene kant was onze graaf te Muret; aan de andere kant waren enkele van zijn ridders te Verdun-sur-Garonne, elders graaf Baudouin, elders nog Gui de broer van onze graaf. Allen omringden Toulouse: ze reden dikwijls met hun paarden tot voor de poorten en zaten hen dikwijls op de huid. Wat betreft de graaf van Toulouse, aan wie zijn erfenis ontzegd was omwille van zijn zonden, hij had heel zijn grondgebied verloren met uitzondering van Toulouse en Montauban, en was gevlucht naar de koning van Aragon om hem hulp en raad te vragen met het oog op het herwinnen van zijn gronden.

[360] Wat een rechtvaardig oordeel van God, de zeer rechtvaardige rechter! Wat een profetisch woord van de zeer heilige man broeder Pierre de Castelnau! Deze gelukzalige zei inderdaad - ik heb het dikwijls horen herhalen door hen die die woorden uit zijn mond hebben opgevangen: "De zaak van Jezus Christus in dit land zal nooit goede resultaten boeken tenzij één van onze predikers op een dag sterft en mocht ik dat maar zijn, de eerste die getroffen word door het zwaard van de vervolger." Bekijk die ellendeling - ik spreek van de graaf van Toulouse - die deze heilige man heeft laten doden omdat de gelukzalige hem had overtuigd van zijn misdaden. Hij had gedacht aan zijn misdaden te kunnen ontsnappen en weer in het bezit te komen van zijn land. Maar de Heer oefende zijn wraak uit en liet het bloed van zijn martelaar niet ongestraft. Daar waar de graaf van Toulouse dacht profijt te halen, behaalde hij alleen een zwaar verlies en een onherstelbare schade. Laten we met zorg noteren dat deze ellendeling, de graaf van Toulouse, in zijn intieme kring de moordenaar van Gods man had ontvangen, hij voelde voor hem een dergelijke vriendschap die hij als het ware toonde in de grote steden en de kleine dorpen. "Die alleen," zei hij aan iedereen, "houdt werkelijk van mij, hij alleen beantwoordt aan mijn verlangens, hij heeft mij verlost van mijn vijanden en wrekt mij op mijn tegenstanders, hij heeft mij de overwinning bezorgd en de teruggave van mijn bezittingen." Maar het was vergeefs dat de graaf zo de lof zong van een wrede moordenaar; de dieren die niet begiftigd zijn met het woord hadden zelfs afschuw van hem. Ik heb door meerdere kanunniken van Toulouse, geloofwaardige heren, horen zeggen dat sinds de doodslag op de Godmens, ten teken van verfoeien van zo'n grote misdaad, geen enkele hond nog brood wou eten uit zijn hand. Wat een wonderbare zaak waarvan sinds eeuwen geen voorgaande bestaat! Ik heb dit feit verhaald om te tonen hoe gewettigd de afname van het bezit van de graaf van Toulouse was.

[361] Gedurende de tijd van de gebeurtenissen die ik juist heb verhaald reed Roger Bernard, zoon van de graaf van Foix, te paard met een escorte baanstropers, voorbij Carcassonne in

de richting van Narbonne, met het inzicht, mocht hij kruisridders tegenkomen, ze gevangen in ketens te voeren tot Foix en ze te veroordelen tot een wrede dood. En op zijn weg ontmoette hij nu een klein aantal kruisridders die uit het noorden van Frankrijk kwamen om zich bij onze graaf te voegen. Deze, toen ze de vijanden zagen, geloofden dat het onze mensen waren en marcheerden zonder vrees op hen af. De verraders hadden hun misdaad op voorhand be-raamd en stapten met trage stap op de grote baan. Zo was het moeilijk om te onderkennen dat zij niet van de onzen waren. Toen beide troepen kort bij elkaar waren stormden die wrede beulen plotseling op de onzen af. Ze waren weinig talrijk en zonder wapens en hadden geen vermoeden van verraders. De anderen doodden en verminkten er meerderen en leidden de anderen naar Foix. Daar hield men ze gevangen en werden zij verscheurd met afgrijselijke martelingen; elke dag deden ze een inspanning om een nog niet gedane marteling uit te denken; wat ik weet van één van onze ridders die daar gevangen was, een ooggetuige. Zij martelden dagelijks de gevangenen met zo talrijke wrede martelingen dat zij de gelijken, ja zelfs de meerderen waren van Diocletianus en Domitianus. Om niets te zeggen van hun daden en ontelbare misdaden, het gebeurde herhaaldelijk dat priesters en andere geestelijken werden opgehangen, soms zelfs (afgrijselijk om zeggen) gevierendeeld, wildweg na koorden gebonden te hebben aan hun mannelijk lid. Wat een wonder van wreedheid, wat een ongehoorde razernij.

[362] In het jaar 1212 van de Vleeswording in de maand november riep de edele graaf van Montfort de bisschoppen en de heren van zijn grondgebied samen te Pamiers om er een parlement te houden. Dit was het thema van dit parlement: in de landen die de graaf had verworven en onderworpen aan de Heilige Roomse Kerk de goede zeden te doen heersen, het kettens vuil dat het hele land had verdorven had, weg te bezemen, goede gewoonten in te planten om de eredienst van het christelijk geloof te verzekeren en ook orde en vrede in het domein van het tijdelijke. Want van oudsher was dit land blootgesteld aan rovers en tuig. De sterke verdrukte er deze die zonder verweer was, de sterke deze die minder sterk was dan hij. Om die redenen wou de graaf aan zijn vazallen duidelijke gewoonten opleggen en vaste grenzen die zij niet mochten schenden opdat de ridders fatsoenlijk zouden kunnen leven van omschreven en wettige inkomsten en dat het kleine volkje ook zou kunnen leven onder de vleugels van de Heer zonder gebukt te gaan onder arbitraire afpersingen.

[363] Om deze gewoonten ingang te doen vinden werden twaalf personen verkozen: zij zwoeren op de heilige Evangelien dat, naar kennis en vermogen, zij de gewoonten zouden opstellen zodat de Kerk van haar vrijheden zou kunnen genieten en dat de toestand van het land zou verbeteren en versterkt worden. Op die twaalf verkozenen waren er vier geestelijken (twee bisschoppen, deze van Toulouse en Couserans, een tempelier en een ridder van Sint-Jan), vier ridders uit Noord-Frankrijk en uiteindelijk vier uit het zuiden (twee ridders en twee burgers), die de "costuymen"⁵⁸ opstelden en afkondigden, aangepast aan de situatie die waarborgen boden aan de Kerk, aan de rijken en aan de armen. En het was met bedoeling dat, om deze costuymen op te stellen, men mensen uit het noorden en het zuiden verkoos, om ieders wantrouwen uit de harten te lichten, vermits de enen zowel als de anderen vertegenwoordigers telden onder deze die de costuymen opstelden.

---

⁵⁸ Costuymen: ons middeleeuws en later woord voor gewoonten.

[364] Deze twaalf personen hadden langdurige en ernstige discussies en stelden zo'n goede "costuymen" op, zo perfect zelfs dat zij de veiligheid van de Kerk waarborgden, meer nog, het algemeen belang. Opdat ze zonder schendingen zouden worden opgevolgd, zwoeren de edele graaf en al zijn ridders op de vier Evangelieën dat zij nooit de vermetelheid zouden hebben voornoemde "costuymen" te schenden. Om hen nog grotere kracht bij te zetten werden ze opgeschreven, goedgekeurd en bevestigd door de zegels van de graaf en van alle bisschoppen die aanwezig waren en die waren talrijk.

[365] Terwijl dit te Pamiers plaats vond, kwamen de vijanden van het geloof uit de stad Toulouse en begonnen her en der te lopen doorheen Gasconne en deden zoveel kwaad als ze maar konden. De eerbiedwaardige bisschop van Comminges nam enkele van onze ridders met hem mee en verdedigde deze streek dapper tegen de vijanden van het geloof.

[366] Onze edele graaf ging naar Carcassonne en dan naar Béziers om overleg te plegen met de aartsbisschop van Narbonne over wat de zaak van Jezus-Christus aanging. Gedurende ons verblijf te Béziers duiden de kanunniken van de kathedraal, omdat de bisschoppelijke zetel vacant was, met eenparigheid van stemmen de eerbiedwaardige aartsdiaken Guillaume de Paris aan om hun bisschop en hun herder te zijn, maar geen enkel argument kon deze doen besluiten om deze keuze te onderschrijven.

Achtste Hoofdstuk

De tussenkomst van de koning van Aragon Het concilie van Lavour

[367] Naar Drie Koningen toe kwam koning Pedro van Aragon, die met een kwaad oog de zaak van het geloof bekeek, naar Toulouse; hij maakte er een verlengd verblijf, ging om met ketters en geëxcommuniceerden, liet aan de aartsbisschop van Narbonne, legaat van de Apostolische Stoel, weten dat hij een onderhoud met hen wou om te onderhandelen over een vredesakkoord tussen onze graaf en de vijanden van het geloof.

[368] Gemeenschappelijk werd een afspraak gemaakt voor dit onderhoud ergens tussen Toulouse en Lavour. De aartsbisschop van Narbonne riep een concilie naar deze samenkomst waar een twintigtal aartsbisschoppen en bisschoppen naartoe gingen. Toen we op de plaats van vergaderen samengekomen waren, begon de koning met de aartsbisschop en de bisschoppen te verzoeken het grondgebied aan de drie graven van Toulouse, Comminges en Foix en aan Gaston de Béarn terug te geven. Maar de aartsbisschop vroeg aan de koning zijn beden op schrift te stellen en ze verzegeld te sturen naar Lavour naar de bisschoppen.

[369] De koning, na zich vriendelijk getoond te hebben voor onze graaf, zijn broeder en zijn zonen, vroeg aan de graaf op te houden met kwaad te berokkenen aan zijn vijanden gedurende de acht dagen van de onderhandeling. Waarop de graaf, vol adel en hoffelijkheid antwoordde: "Uit respect voor u, gedurende deze acht dagen, zal ik ophouden, niet met kwaad te berokkenen, maar met het goede te doen, want ik meen dat ik, door het bestrijden van de vijanden van Christus, het goede doe eerder dan het kwade." De koning zelf beloofde uit naam van onze vijanden dat zij de onzen niet zouden aanvallen gedurende de onderhandelingen, maar ondanks de verzekering die door de koning was gegeven, begonnen ze, van zodra zij wisten dat we vergaderd waren, ons gebied aan de kant van Carcassonne te doorkruisen en er schade aan te richten en meerdere van de onzen te doden. Wat vreselijk verraad! De derde dag, nadat de koning de plaats van het onderhoud had verlaten en naar Toulouse weergekomen was, stuurde hij naar de aartsbisschoppen en bisschoppen zijn aldus geformuleerde geschreven vragen:

[370] "Verzoeken van de koning van Aragon aan het Concilie van Lavour. Gezien onze zeer heilige moeder de Kerk niet alleen de strengheid van de zweep die kastijdt bezit, maar ook de zachtheid van de moederborst, naar men leert, Pedro, toegewijde zoon van de Kerk, door de goddelijke barmhartigheid koning van Aragon.

[371] Vraagt nederig aan uwe heiligheid en bidt haar met aandrang, ten gunste van de graaf van Toulouse die verlangt in de schoot van onze Moeder de Kerk terug te keren, hem met vergevingsgezindheid en barmhartigheid restitutie te verlenen van zijn bezittingen en andere goederen die hij verloren heeft: voor de overtredingen die hij begaan heeft, verbindt hij zich om persoonlijk die voldoening te geven die de Kerk gepast zal vinden en om de schade en beledigingen aangedaan aan verscheidene kerken en verscheidene prelaten herstel te geven zoals de goedertierenheid van de Kerk het zal opleggen. Mocht de Kerk soms weigeren de vraag van de koning te verhoren voor de graaf zelf, dan hernieuwt de koning zijn vraag en

zijn bede voor de zoon; wat de vader betreft, hij zal niettemin persoonlijk genoegdoening geven voor zijn overtredingen door met zijn ridders te hulp van de christenheid te vertrekken, hetzij op het Saraceens, hetzij op het overzees front, naargelang wat de Kerk als beste zal oordelen, maar dat de zoon in zijn gebied moge blijve, trouw beschermd en met zorg bewaakt voor de eer van God en van de Kerk totdat hij zekere tekens geeft van zijn goed gedrag.

[372] Gezien de graaf van Comminges nooit ketter geweest is, dat hij nooit de ketters verwelkomd heeft maar ze eerder heeft bestreden en dat hij, zegt men, zijn gebied verloren heeft omdat hij bijstand bood aan zijn leenheer en neef de graaf van Toulouse, daarom komt de koning tussenbeide te zijnen gunste en vraagt, omdat hij zijn vazal is, dat men hem zijn grond teruggeve; hij zal genoegdoening geven volgens de wil van de Kerk indien het bewezen wordt dat hij enig onrecht begaan heeft.

[373] Gezien de graaf van Foix geen ketter is en het nooit geweest is biedt de voornoemde koning voor hem, die zijn vazal en zijn zeer beminde neef is, aan wie hij niet zonder schaamte kan weigeren hem in zijn recht te steunen opdat men hem herstelle in zijn bezittingen uit goedgunstigheid en opzicht voor de koning; hij zal niettemin genoegdoening geven volgens de wil de Kerk op de punten waar de vergevingsgezindheid van onze moeder de Kerk zal menen dat hij enig onrecht heeft begaan.

[374] Voor Gaston, zijn vazal, vraagt en bidt de koning zeer genegen dat men hem zijn gebied teruggeve en de lenen van zijn vazallen, des te meer daar hij klaar staat om zich te houden aan het recht en om genoegdoening te geven volgens de wil van de Kerk voor niet-verdachte rechters, indien u zelf zijn zaak niet kunt horen of beoordelen.

[375] In al wat voorafgaat verkiest de genoemde koning beroep te doen op de barmhartigheid eerder dan op een oordeel. Hij stuurt naar uw vergevingsgezindheid zijn bisschoppen, zijn geestelijkheid en zijn baronnen; hij zal alles aanvaarden wat tussen hen en u besloten zal worden over de te voren genoemde problemen. Hij smeekt u hen wel een zorgzaam begrip voor de situatie te tonen, opdat hij de hulp zou kunnen hebben van bovengenoemde heren en van de graaf van Montfort in de kruistocht naar Spanje voor de eer van God en het hoogste goed van de heilige Kerk.

[376] Gegeven te Toulouse, op de XVIIde van de kalenden van februari.”

[377] “Aan de doorluchtige en zeer beminde in Christus, Pedro, bij de gratie Gods koning van Aragon en graaf van Barcelona, het Concilie van Lavour, onze groet en ware liefde in de Heer.

[378] Wij hebben kennis genomen van de vragen en de gebeden die uw koninklijke doorluchtigheid ons toestuurt ten gunste van de graaf van Toulouse (en van zijn zoon), van de graven van Foix en Comminges en van edele heer Gaston de Béarn. In die brief noemt u zich, naast andere zaken, de toegewijde zoon van de Kerk. Zodus sturen wij talrijke dankzeggingen aan onze Heer Jezus Christus en aan uw koninklijke hoogheid. En omwille van die

wederzijdse genegenheid die onze heilige moeder de Kerk u toedraagt, bij ons weten, en u haar toedraagt en uit opzicht voor uw koninklijke hoogheid, nemen we liefdevol uw vragen in overweging op alle punten waar het ons zal mogelijk zijn dit te doen volgens God.

[379] Wat betreft uw vragen en gebeden ten gunste van de graaf van Toulouse en van zijn zoon, zie hier wat we menen te moeten antwoorden aan uw koninklijke doorluchtigheid. Door hoger gezag werd de zaak rond de graaf van Toulouse en ook deze van zijn zoon die verband houdt met die van de vader, ons ontnomen want de graaf van Toulouse heeft van de Heer paus verkregen dat zijn zaak werd toevertrouwd aan onze eerbiedwaardige broeder de bisschop van Riez en aan meester Thédise onder bepaalde voorwaarden. U herinnert zich de onmetelijke en herhaalde gunsten die de heer paus gaf aan genoemde graaf na vele excessen, alsook de gunst die, op uw tussenkomst en uw smeken, de eerbiedwaardige aartsbisschop van Narbonne, legaat van de Apostolische Stoel, toen abt van Cîteaux, aan genoemde graaf te Narbonne en te Montpellier heeft verleend, nu twee jaar geleden als onze herinneringen precies zijn. De legaat wou aan de graaf al zijn domeinen en bezittingen in hun geheel en zonder aantasting laten⁵⁹ op de ketterse plaatsen na die in zijn leen waren. Wat betreft de andere ketterse plaatsen die niet tot zijn leen behoorden (de graaf schatte hun aantal op minstens vijfhonderd) wou de legaat dat een vierde of zelfs een derde in beslag genomen werd ten voordele van de graaf. De graaf verwierp deze grote gunst die hem geboden werd door de heer paus, zijn legaat en de kerk van God; hij schond alle eden die hij gezworen had ten overstaan van de legaten; hij stapelde onrechtvaardigheid op onrechtvaardigheid, misdaad op misdaad, wandaad op wandaad op; hij sloot een verbond met de ketters, met de baanstropers en andere pestlijders om een nog zwaardere aanval te doen op en nog grotere schade te berokkenen aan de Kerk van God, aan de christenheid, aan het geloof, aan de vrede zodanig dat hij elke gratie en elke weldaad onwaardig is geworden.

[380] Wat betreft uw vragen en beden ten gunste van de graaf van Comminges, hebben we gedacht dat dit het goede antwoord is: wij weten uit zekere bron dat hij veel machtsmisbruik heeft gepleegd, zijn eed geschonden, een verbond gesloten met ketters en hun beschermers, de kerk heeft aangevallen met de medeplichtigheid van die pestlijders alsof hij een persoonlijke belediging te wreken had; dat hij daarna uitdrukkelijk werd gevraagd te stoppen op die weg, tot inkeer te komen en zich te verzoenen met de katholieke eenheid; niettemin behield en behoudt deze graaf nog zijn kwade wil, hij is getroffen door excommunicatie en banvloek. Hij is het, de graaf van Comminges, die de graaf van Toulouse heeft meegetroond in de oorlog, zoals, naar men zegt, deze laatste dit pleegt te zeggen, hij draagt dus de verantwoordelijkheid voor de verderzetting van de vijandelijkheden en voor de talrijke kwalen die er uit voortspuiten voor de Kerk. Niettemin, als hij het waard vindt de weldaad van de absolutie te verdienen, dan weigert de Kerk niet hem recht te doen als hij zich over iemand beklagt, maar enkel wanneer hij de absolutie gekregen heeft en het recht heeft een rechtszaak aan te spannen⁶⁰.

---

⁵⁹ De tekst preciseert: en ook de rechten van *albergue, quête et chevauchée*: recht op een onderkomen, achtervolgen (van het wild) en doortocht te paard op vreemde grond.

⁶⁰ Van een geëxcommuniceerde vervielen de burgerlijke rechten, ook dit om beroep te doen op de justitie.

[381] Ten gunste van de graaf van Foix heeft uw koninklijke hoogheid beden en verzoeken geuit waarop we aldus antwoorden. Het is bewezen dat gedurende lange tijd deze graaf kettters onderdak gaf en hun verdediger was, want er bestaat geen twijfel over dat de gelovigen van de kettters zelf kettters zijn. Deze graaf heeft talrijke en zeer ernstige inbreuken begaan: hij heeft kerken geplunderd en vernield, ondanks de eden die hij in persoon had gezworen en de verplichtingen van personen en goederen die hij op zich genomen had⁶¹: hij heeft de hand gelegd op geestelijken en ze in de kerker gezet (om deze redenen en om vele andere werd hij getroffen door het zwaard van de banvloek en de excommunicatie). Zelfs na de gratie die de legaat op uw tussenkomsten volgens uw smeken had verleend aan genoemde graaf, heeft hij op een wreedaardige manier kruisridders, geestelijken en leken laten omkomen die in de eenvoud en de armoede van hun hart wandelden tegen de kettters van Lavour. Welke deze gratie was, wat er het belang van was, dat moet uw hoogheid zich herinneren, menen we, want het is op uw initiatief en conform met uw verzoeken dat de legaat aan de graaf een overeenkomst aanbood en het is bewezen dat dit akkoord niet aanvaard werd door de graaf. Er bestaat zelfs een brief van u, gericht tot de graaf van Montfort, gezegeld met uw koninklijk zegel die over deze gratie de volgende passage behelst: "Wij engageren ons tegenover u in die mate dat, wanneer de genoemde graaf weigert zich te onderwerpen aan deze ordonnantie en dat u naderhand de gebeden niet zou verhoren die wij voor hem doen, wij er geen enkele wrok zullen over hebben." Niettemin, zo hij handelt op een manier dat hij de weldaad van de absolutie waardig is en dat in het vervolg, wanneer hij de genade van de absolutie heeft verkregen, hij komt klagen, dan zal de Kerk hem geen justitie weigeren.

[382] Wat betreft Gaston de Béarn, hebt u met nadruk gevraagd dat hij al zijn domeinen en de lenen van zijn vazallen zou terugwinnen; daarop antwoorden we u als volgt - om voorlopig niets te moeten zeggen over andere talrijke beschuldigingen die op hem rusten: hij heeft een verbond gesloten met de kettters, met hen die ze verbergen en verdedigen tegen de Kerk en tegen de kruisridders, het is een bekend en gevaarlijk vervolger van kerken en geestelijkheid. Gedurende het beleg van Castelnaudary heeft hij versterkingen aangevoerd voor de graven van Toulouse en van Foix tegen deze die op bevel van de heer Paus de kettters en hun beschermers bestreden. Hij heeft de moordenaar van de legaat broeder Pierre de Castelnau, heiliger gedachtenis, verwelkomd; hij heeft lange tijd baanstropers in dienst gehad; verleden jaar nog heeft hij zijn baanstropers in de kathedraal van Oleron gestuurd, deze sneden de koord waaraan de pixys hing door zodat ze op de grond viel waar (het is afgrijselijk om zeggen) het lichaam van Ons Heer verspreid lag; een van de baanstropers, om met de geestelijkheid de zot te houden, kleepte zich met de pontificale klederen om de rol te spelen van de geestelijke die de mis zingt. Men beweert zelfs dat hij een sermoen hield in de kerk zelf en offeranden ontving van de andere baanstropers. Hij heeft zijn eden geschonden. Hij heeft brutaal de hand gelegd op geestelijken. Om die redenen en andere die wij voor het ogenblik niet uitspreken, is de genaamde Gaston met excommunicatie en de banvloek geslagen. En nochtans, indien hij genoegdoening gaf aan de Kerk, zoals het hoort, en de weldaad van de absolutie ontving, alleen wanneer hij de absolutie heeft verdiend, zo hij dan klacht komt neerleggen, dan zal men zijn gerechtvaardigde klacht in aanmerking nemen.

---

⁶¹ Zie 197-209.

[383] Zo het er anders aan toeging, zeer doorluchtige vorst, zou het niet nodig zijn dat uw koninklijke majesteit tussenbeide komt ten gunste van genoemde geëxcommuniceerden. Wat ons betreft, wij zouden niet durven ten opzichte van dergelijke personages en dergelijke feiten een ander antwoord geven. Wij verwittigen in de Heer uw koninklijke doorluchtigheid en wij nodigen ze uit zich de eer te herinneren die haar betuigd werd door de Apostolische Stoel, en deze die nu betuigd wordt aan haar schoonbroer, de doorluchtige vorst van Sicilië⁶², de belofte die u deed aan de heer paus bij uw kroning en de mandementen van de Apostolische Stoel. Wij bidden God dat hij u nog lang moge bewaren voor zijn eer en voor deze van de Heilige Roomse Kerk. Indien ons antwoord geen voldoening schenkt aan uw koninklijke majesteit, dan zullen wij, uit opzicht voor uw waardigheid en uw gratie de Heilige vader hiervan verwittigen.

[384] Gegeven te Lavour op de 15de van de kalenden van februari.”

[385] Toen de koning van Aragon kennis genomen had van het antwoord van de prelaten, begreep hij dat alle verzoeken formeel waren afgewezen en dat wat hij verlangde niet gerealiseerd kon worden; bijgevolg nam hij zijn toevlucht tot een andere slinkse tactiek. Hij stuurde boden naar bovengenoemde prelaten om hen vriendelijk te smeken de graaf van Montfort te bewegen tot het sluiten van een wapenbestand met de graaf van Toulouse en de andere vijanden van het christelijk geloof en dit tot Pinksteren of minstens tot Pasen. Bij dit nieuws begrepen onze prelaten dat de koning deze vraag alleen maar stelde opdat de mare daarvan in Noord-Frankrijk zou gehoord worden en dat de ijver van de kruisridders er door zou bekoeld worden.

[386] Het zou te veel tijd vergen om in volgorde van de data al de andere aanvragen die de koning deed en de antwoorden van de onzen die men goed achtte hem te sturen op te sommen; laten we het in één woord houden bij het feit dat het doel van de koning alleen was om voor de graaf van Toulouse en de andere vijanden van het geloof hetzij de restitutie van hun gronden hetzij op zijn minst het sluiten van een wapenbestand te bekomen omwille van de reden die we al aangaven, maar de onzen waren vooruitziend en hardnekkiger, weigerden de gronden terug te geven en wapenbestanden toe te staan. De koning, die zag dat hij zijn doelstellingen niet kon bereiken, besloot, ten koste van zijn roem en zijn eer, de geëxcommuniceerden onder zijn hoede te nemen samen met de gronden die ze nog bezaten en, om zijn sluwheid wat te verbergen deed hij beroep op de Heilige Stoel. Maar onze prelaten gaven weinig aandacht aan dit beroep dat, omwille van vele redenen “ondoordacht en ongelukkig” was. Niettemin stuurde de aartsbisschop van Narbonne, pauselijk legaat, een brief naar de koning, aldus opgesteld.

[387] “Aan de edele en doorluchtige vorst en zeer christelijke heer Pedro, bij de gratie Gods, zeer illustere koning van Aragon, broeder Arnaud, bij de goddelijke barmhartigheid aartsbisschop van Narbonne, legaat van de Apostolische Stoel, heil in de naastenliefde van de ziel en bij de schoot van Jezus-Christus.

---

⁶² Pedro II werd te Rome door Innocentius III gekroond. Zijn schoonbroer, Frederik II, koning van Sicilië, echtgenoot van Constanza van Aragon, werd tot koning van de Romeinen gekozen en kort voor het Concilie gekroond: 5 december 1212.

[388] Wij hebben niet zonder grote emotie en bittere treurnis vernomen dat de steden Toulouse en Montauban en nog andere gebieden die door de misdaad van ketterij en vele andere en afschuwelijke wandaden werden overgelaten aan Satan, afgescheiden leven van de gemeenschap met onze heilige moeder de Kerk en aan de kruisridders worden blootgesteld op gezag van God wiens naam daar zeer zwaar werd vervloekt. Gij hebt besloten ze in uw bescherming en vrijwaring te nemen om ze te verdedigen tegen het leger van Christus en van de Kerk. Indien dit nieuws waar is (God verhoede het), dan zou dit niet alleen ten koste van uw zieleheil zijn, maar ook van uw koninklijke waardigheid, uw glorie en uw roem. Om die reden, wij die met het vuur van onze naastenliefde uw heil, uw glorie en uw eer betrachten, wij bidde uwe koninklijke hoogheid, wij raden en sporen haar aan in de Heer en door de kracht van de goddelijke deugd, in naam van God en van onze zaligmaker Jezus Christus alsook van zijn zeer heilige plaatsbekleder op aarde onze heer de paus, bij het gezag van onze legatie, wij verbieden u en bezweren u met al onze krachten dat uzelf noch anderen die gebieden in bescherming nemen. Wij hopen dat u, voor uzelf en voor anderen, u in acht zal nemen om u niet bloot te stellen aan excommunicatie door samen te spannen met geëxcommuniceerden, verdoemde kettters en hun berschermers. Wij willen aan uw koninklijke doorluchtigheid niet verbergen dat, als u de beslissing neemt enkele van uw manschappen achter te laten om het genoemde gebied te verdedigen, gezien die dan gexcommuniceerd zouden zijn van rechtswege, wij ze openlijk geëxcommuniceerd verklaren als verdedigers van de kettters.”

[389] Maar de koning van Aragon kwam helemaal niet tot inkeer, hij bekrachtigde het kwaad dat hij zich voorgenomen had door het erger te maken: hij nam de kettters en de geëxcommuniceerden onder zijn hoede d.w.z. de drie graven van Toulouse, Comminges en Foix, Gaston de Béarn, de ridders uit het Tolozaanse en de streek van Carcassès die, omwille van ketterij, hun bezit hadden verloren en hun toevlucht hadden gezocht te Toulouse, en uiteindelijk alle burgers van Toulouse zelf, en door al die mensen liet hij zich de eed van trouw zweren. Hij dreef het zover dat hij de stad Toulouse, alhoewel die eigendom was van de Franse koning, en al de lenen die voornoemde heren nog bezaten, in zijn bescherming nam.

[390] Wij menen niet te kunnen verzwijgen dat, gedurende de aanwezigheid van de onzen op het concilie van Lavaur en ondanks de wapenbestanden die de graaf van Montfort aan zijn tegenstanders had toegestaan uit eerbied voor de koning voor de duur van het concilie en die de koning uit naam van onze tegenstanders had bevestigd, onze vijanden meerdere keren te paard op onze gronden rondreden gedurende de onderhandelingen spijs de wapenbestanden. Gezien de onzen niet op hun hoede waren, maakten ze een grote buit, doodden verscheidene van de onzen, maakten vele gevangenen en berokkenden ons veel schade. Meerdere keren deden de onzen hun beklag bij de koning over deze schade, maar hij gaf geen enkel herstel. Om die reden schreef de aartsbisschop hem bovenstaande brief.

[391] Wanneer de onzen vastgesteld hadden dat de koning hen vertraging bezorgde door zijn berichten, zijn nutteloze oproepen en brieven en dat gedurende de duur van het concilie en van de wapenbestanden, hij de gexcommuniceerden, waarvan hij de zaak steunde, de onzen liet bestrijden zonder de minste schaamte en meerdere keren, verlieten zij Lavaur. Maar alvorens te vertrekken schreven zij aan de heer Paus omtrent de algemene zaak van de Kerk en het vermelde concilie. Zie hier in welke termen:

[392] “Aan onze zeer heilige vader in Jezus Christus en gelukzalige heer Innocentius, bij de gratie Gods Paus, vanwege zijn nederige en toegewijde dienaren aartsbisschoppen, bisschoppen en andere prelaten, verzameld op het concilie van Lavour, omtrent de problemen van het heilig geloof, in alle genegenheid, lang leven en gegroet.

[393] Het woord en het schrift kunnen onmogelijk onze erkentelijkheid uitdrukken tegenover uw vaderlijke bekommernis; om die reden smeken wij hem die alle goede daden beloont, onze onvolkomenheid te verhelpen op dit punt en u alle goeds dat u aan ons gedaan hebt, aan onze kerken en aan de andere kerken van onze streken, terug te schenken. In die streken, inderdaad, werd de ketterse pest zo gezaaid in de oude tijden en ze heeft zo goed gebloeid in onze dagen dat de goddelijke dienst er in smaad en schande is gevallen; keer na keer waren de kettters en de baanstropers ontketend tegen de geestelijkheid en tegen de goederen van de kerk en het volk zowel als zijn leider, overgeleverd aan hun smadelijke instincten⁶³, waren afgeweken van het rechte pad van het geloof. Uiteindelijk echter, door de tussenkomst van uw actieve waakzaamheid, werden we bezocht door de barmhartigheid die van den hoge komt. Dank zij de heilige troepen kruisvaarders die u zo wijs hebt toegezonden om deze onzindelijke pest weg te bezemen, dank zij hun zeer christelijke leider, de graaf van Montfort, onverschrokken kampioen van Christus en onoverwinnelijk krijgsman in de strijd van de Heer, is de Kerk, die in een ellendig verval was gekomen, bezig het hoofd terug op te richten. En dit land, sinds lang onder de voet gelopen door de verspreiders van valse dogmata, nu in grote mate de hindernissen en de vergissingen van alle aard zijn opgedoekt, maakt zich opnieuw gereed voor de goddelijke dienst op een manier die lof waardig is.

[394] Er blijven nochtans haarden van deze pest: Toulouse en enkele andere plaatsen waar, zoals vuil dat gesmeten wordt in een stinkende krocht, de laatste overblijfselen van de ketterij zich concentreren. Hun leider, de graaf van Toulouse, is sinds onheuglijke tijden, zoals men u dat dikwijls gezegd heeft, de beschermer en de verdediger van de kettters. Hij maakt gebruik van de krachten die hem overblijven om de Kerk te bestrijden en zoveel als hij kan de vijanden van het geloof te helpen tegen de gelovigen. Sinds hij teruggekomen is van bij uw heiligheid, drager van bullen waarin u hem een inschikkelijkheid betoont die groter is dan al wat hij kon verdienen, is het evident dat de duivel in zijn hart gevaren is. Hij betaalt de weldaden van uw goedheid met ondankbaarheid, hij heeft niets vervuld van de beloften die hij deed in uw tegenwoordigheid, hij verhoogt brutaalweg de tolgeden waarvan hij volgens belofte ging afzien en, alsof hij besloten had af te zien van het voordeel van de gezegde bullen, koos hij de kant van al deze die hij erkende als zijnde uw tegenstanders en deze van de Kerk van God. Daarenboven heeft hij besloten met de medewerking van Otto, vijand van God en de Kerk, troepen samen te brengen om de kerk zelf te bestrijden en, gesterkt door deze medeplichtigheid, dreigde hij duidelijk, naar men bevestigt, om de Kerk en de geestelijkheid radicaal uit zijn grondgebied te verwijderen. Wat de kettters en de baanstropers betreft die hij verscheidene keren had beloofd aan hun lot over te laten, hij heeft zich nog meer ingezet om hen gunsten te geven en ze aan zijn persoon te hechten. Terwijl het leger van de katholieken Lavour belegerde waar de zetel van Satan stond, dat als het ware het primaatschap van de ketterij was, stuurde hij zijn ridders en volk van zijn huis te hulp aan de perversen. In zijn burcht

---

⁶³ Romeinen, I, 28.

van Les Cassès ontdekten de kruisridders meer dan vijftig ketterse parfaits en verbrandden ze, een groot aantal croyants niet meegerekend. Tegen het leger van God liet hij Savary de Mauléon komen, seneschalk van de Engelse koning die vijand was van de Kerk, en met hem had hij het lef te Castelnaudary de graaf van Montfort te belegeren, deze kampioen van Christus. Maar dank zij de hand van Christus ging zijn verwaandheid over in schaamte zodanig dat een klein aantal katholieken een oneindige massa Ariërs versloeg. Ontgoocheld in het vertrouwen dat hij gesteld had in Otto en in de koning van Engeland, daar hij een rietstengel als steun had genomen, verzon hij een afschuwwekkende onrechtvaardigheid, verwerpelijk voor katholieke oren: hij stuurde boden naar de koning van Marokko om zijn medewerking te vragen, om niet alleen ons land te ruïneren, maar heel de christenheid. Maar de Vroomheid hierboven verijdelde die poging en het verdoemd project. Hij heeft de bisschop van Agen verdreven en hem al zijn bezittingen ontnomen; hij heeft de abt van Moissac laten aanhouden en heeft hem meer dan een jaar gevangen gehouden. Daarenboven hebben zijn baanstroppers en zijn medeplichtigen aan ontelbare kruisridders, geestelijken en leken zeer verscheiden vormen van marteling laten ondergaan. Zij houden er verscheidene van gevangen en sinds lang.

[395] Zoveel misdadigheid heeft zijn woede niet kunnen bekoelen, maar zijn macht heeft zich nog uitgebreid, elke dag wordt hij erger dan hij de voorgaande dag was; hij doet de kerk van God alle kwaad aan dat hij persoonlijk kan doen, hetzij door zijn zoon, hetzij door zijn medeplichtigen de graven van Foix en Comminges en Gaston de Béarn, perverse mensen, verdoemd door hun ondeugd. Alhoewel bovenvermelde kampioen van het geloof, de zeer christelijke graaf van Montfort, bijna heel hun grondgebied veroverd heeft - het zijn vijanden van God en van de Kerk in een juiste en heilige oorlog en conform met de wraak van God en met de censuur van de Kerk - volharden zij in de boosheid en weigeren zich te vernederen onder de krachtige hand van de Heer. Recent hebben zij hun toevlucht bezocht bij de koning van Aragon dank zij wie zij zich voornemen misbruik te maken van uw toegeeflijkheid en de Kerk smaadt aan te doen; zij hebben hem naar Toulouse laten komen om te onderhandelen, met ons die te Lavaur samengekomen waren op bevel van uw legaat en zijn boden. Wat hij ons uiteengezet heeft en wat wij daarop meenden hem te moeten antwoorden, dat zult u volledig zien in de gezegelde kopieën die u worden toegestuurd. Wij maken ook aan uw Heiligheid het advies over dat wij aan uw afgevaardigden hebben gegeven op hun vraag betreffende de zaak van de graaf van Toulouse.

[396] Eensgezind stellen wij Uw Heiligheid op de hoogte van de zaken die voorafgaan om onze gewetens te bevrijden en het verwijt te ontlopen niet het volle licht te hebben laten schijnen op de zaak van de koning. Uiteindelijk, voor het heil van onze zielen op stuk van geloof en het behoud van de kerken die ons toevertrouwd zijn, bidden wij uw barmhartigheid, wij bezweeren haar bij de ontferming van onze God dat het werk van bevrijding en vrede waar ons leven zelfs op het spel staat, werk dat u gelukkig in grote mate hebt doen vooruitgaan, nu de kracht van de rechtvaardigheid klaarblijkelijk is, dat u zich zou gewaardigen haar een nog gelukkiger ontknoping te geven om met de bijl te hakken in de wortels van de vergiftigde boom, en door hem te doen vallen voor altijd opdat hij niet langer zou schaden. Neem inderdaad voor zeker dat, indien de tirannen of hun erfgenamen de teruggaven van hun grondgebied zouden verkrijgen dat hen ontnomen werd op zo'n rechtvaardige manier en dank zij een zo groot

vergieten van christelijk bloed, dat zou op de eerste plaats onze gelovigen schandaliseren die zich aan dit heilige werk gewijd hebben, het zou ook betekenen dat men een vergissing begaat die erger is dan de eerste en meer nog de kerken en de geestelijkheid bedreigen met een onmetelijke ruïne.

[397] Wij hebben in deze brief de wreedheden, de vloeken en de abominaties en andere misdaden van genoemde misdadigers niet willen uiteenzetten om niet de indruk te wekken een boek samen te stellen, maar enkele van deze details vertrouwen wij toe aan onze boden die ze met klinkende stem zullen overmaken aan uw heilige oren.”

[398] Hier volgen de namen van onze afgevaardigden die aan de heer Paus de brief van de prelaten brachten: de eerbiedwaardige bisschop van Comminges, de abt van Clairac, de aartsdiaken Guillaume de Paris, meester Thédise en een geestelijke genaamd Pierre-Marc die lange tijd corrector was op de pauselijke kanselarij.